

MAGYAR IRREDENTA

A MAGYAR IRREDENTISTÁK LAPJA

ELŐFIZETÉSI ÁRA ÉVI
340.000 KORONA
Telefon: József 5-63.

Szerkesztőség és Kiadóhivatal:
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. sz.
Postakészpénztári cheque számla: 42759.

MEGJELENIK
KÉTHETENKÉNT
Telefon: József 41-33.

Hiszek egy Istenben.

Hiszek egy hazában.

Hiszek egy isteni örök igazságban.

Hiszek Magyarország föltámadásában. Amen.

A nagy igazság.

Szétépve, megalázva, a világ előtt agyonrágalmazva áll hazánk a második ezerév küszöbén. Az elszakított részekben fiait kinezik, gyötrik, gyalázzák. A határon jajszó hangzik át. Itthon pedig? Visszavonás, nyomor: a büszke magyar lerongyolva, idegentől fogad el alamizsnát, gyermeke idegenben eszi az irgalom kenyerét. S a megalázott magyar egymást marja, tépi.

A sülyedés mélyebb már alig lehet.

És mégis rendületlenül hiszünk megújulásában.

A szétépett részek újra össze fognak forni. Össze kell forniok. S a nemzet idegentől beléoltott rüt mételetétől megtisztulva, új, jobb, teljesebb nemzeti életet fog élni. Meg kell újhódni.

Mi juttatta ide? Teljes árvasága és abból eredő magárahagyottsága. De egyéb is: a kishitűség, elhivatván, hogy mindaz, ami színmagyar: Azsia.

Mig ellenségeink kint és bent nemzetiségi és faji propagandájukra milliókat költöttek, mi szabad folyást engedünk az ellenünk szórt rágalmaknak. A közös külügyi képviselő nem védett meg ellene. Smi magunk? — a milliókkal szemben az ezrest is sajnálunk s néhány sovány cáfoló cikk nem olvasott külföldi lapokban — ennnyiből állt s áll még ma is a *külföldi magyar propaganda*; ezzel akarjuk nemzetünket a jól szervezett sajtóortvátadások ellen megvédeni. Ez volt végzetes büne, a nemzet létérdekével

Erdély sorsa.

Az összes román kormányzó szervezeteknek és politikai pártoknak eddig tett intézkedéseiből, magatartásából és nyilatkozataiból egész határozottsággal meg lehet állapítani, hogy szándékuk a birtokukba jutott egész magyar területet teljesen elrománosítani vagy legalább benne a magyar elemet annyira meggyöngíteni, hogy egy-két évtized múlva teljesen lehetetlen legyen ezen a területen a románságnak minden tekintetben való felsőbbbbségét kétségbe vonni.

szemben elkövetett vétkes mulasztása minden kormányunknak, még a legnemzetibbnek is; mert a politikában a rövidlátás s a krajcároskodás olykor nagyobb bajt okoz, mint a gonoszság. Idebent pedig fajunk gyalázásának engedünk szabad folyást. Az ő vádjait az egész világ meghallotta s idővel el is hitte; a mi védekezésünk el se jutott sehová.

Így veszítettük el apródonként a művelt külföld rokonszenvét. Így veszítettük el önbizalmunkat. Így hozta az ránk a kommün borzalmait s a román megszállást. S végre így maradtunk magunkra, így jutottunk el a trianoni békéig s annak a magyar törvénykönyvbe való becikkelyezéséig.

Ezt a vétkes mulasztást kell pótolnunk. Ma már nemcsak a három rablóállam jól szervezett, dúsan dotált propagandája dolgozik ellenünk az egész kultúrvilágban, hanem a belső romlásunkat okozott propaganda is künn folytatja itthon megkezdett aknamunkáját.

S ezt a végzetes mulasztást kell ma pótolnunk idebent is, a lelkekben.

A hathatós védekezés ma a nemzetre életkérdés.

De befelé is kell a védekezés: a kishitűséggel szemben az önbizalom s az önértet felébresztése s fejlesztése. Mert amily végzetes hiba jólét idején az elbizakodás, époló végzetes a nehéz napokban a kishitűség s az abból eredő csüggedés.

E cél érdekében a következő módokat és eszközöket használják:

a) Az erdélyi magyar értelmiségnek vezető rétegét alkotó tisztviselőket hivatalaikból kiüldözve, rákényszerítik, hogy tömegesen kivándoroljanak Csonka-Magyarországba és ily módon a megmaradó magyar nép vezető értelmiségének nagyobb és mozgékonyabb rétegétől megfosztassák.

b) A földbirtokreform segítségével a magyar nagy- és középbirtokosságot tönkre teszik és szintén kíván-

dorlásra kényszerítik, hogy a megmaradó magyar népet vezető értelmiségének másik rétegétől is megfoszassák. Az életbeléptetett földbirtokreform elsősorban a magyar nagy- és középbirtokosság ellen irányul; de vannak olyan intézkedései, amelyeknek segítségével a magyar kigazdaosztály isis kiforgatható földjéből, ha a birtoktalan román parasztot másként nem lehet földhöz juttatni.

c) Az erdélyi magyarság teljes legyöngítésére ez a két eszköz nem elégséges, mert akármilyen szigorú módszerrel is vennék alkalmazásba, érintetlenül hagyná a városokat, amelyeknek lakossága majdnem kizárólagosan magyar és amely városok ennek következtében igazán erős bástyás várai is a román uralom alá jutott területen a magyarságnak. A városi magyar kereskedő és iparos polgárság meggyöngítésére kitalálták az erdélyi közgazdaság új szervezeti nacionalizálását, amely annyit jelent, hogy csak olyan magyar gazdasági vállalatok, bankok, hitelintézetek, részvénytársaságok, kereskedelmi vállalatok, gyárak stb. számíthatnak arra, hogy habár szűkebb térre szorítva is, de a sikerre való kilátás némi reményével működhesseken, amelyeknek igazgatóságaiiban helyet és tőkájében a román értelmiség tagjai is részt kapva, idővel abban vezető szerephez juthatnak.

d) Hogy a teljes elrománosításra szánt magyar városokban a főlös számban betelepítendő román tisztviselők, szedett-vedett állítólagos román kereskedők, iparosok, ipari munkások stb. kényelmes lakásokat, előnyös helyzetű üzemhelyiségeket kapjanak, egész garmadáját találták ki a beszállásolási, kilakoltatási és végül mindezeknek betetőzéséül az általuk visszahonosításnak (repatriálás) nevezett szabályrendeleteknek, amely utóbbi lényegében nem egyéb, mint a legdurvább és legigazságtalanabb száműzetési (expatriációs) kényszerrendszabály.

e) Hogy ne csak az érettkorú magyarság Erdélyben való maradását tegyék nehezzé, sőt bizonyos nagyszámú esetben lehetetlenné, hanem az ifjú nemzedékét, a magyar jövőre reményeségeit is, elrománosították az összes magasabb fokú iskolákat és így számára lehetetlenné tették, hogy odahaza felsőbbfokú tanulmányait folytathassa, s ezzel rákényszerítették, hogy szülőföldjét elhagyva, Csonka-Magyarország főiskoláira jöjjen ki. Kiutazási engedélyt csak az esetben adtak, ha az illető ifjú kötelező, azaz önkéntes száműzetési nyilatkozatot tett arra vonatkozóan, hogy soha többé szülőföldjére vissza nem tér.

f) Egyetlen állam sem szokta megengedni, hogy a besorozott ifjú honpolgár katonakötelezettségének teljesítése előtt önkénynt, minden különösebb nehézségek támasztása nélkül egy nyilatkozattal állampolgár-

ságáról lemondhasson. A román hatóságok ettől az általános szabálytól eltérve, készségesen megengedték, hogy a román hadseregbe besorozott magyar ifjú azzal a kötelezettséggel, hogy örökre elhagyja a román állam területét, román állampolgárságáról lemondhasson, mert a román hadseregbe besorozott magyar ifjú a román államra nézve nem egy csöppje az erőforrásnak, hanem ellenkezően, tényezője a gyöngeségnek. A szülőföldjéről örökre eltávozó magyar ifjú ellenben távollétével előmozdítja e földön a román elem megerősödését, ha más egyébbel nem is, de azzal, hogy segít számbelileg meggyöngíteni a magyarságot és egy helyet átenged a terjeszkedő román elemnek.

Miután az erdélyi magyarságnak alkalmá volt és van napról-napra látni a románok által orozva megszállott és elfoglalt területen a román kormányzat és közigazgatás hihetetlen anarchiáját, a román katonaságnak nagyfokú fegyelméletlenségét, a hatóságok tekintélyének teljes hiányát, a megdöbbenő és előtte eddig ismeretlen balkán-közéleti korrupciót, magának a román parasztságnak is általános elégedetlenségét, a román imperium megdőlését csak rövid idő kérdéseinek tartotta és tartja ma is. Nagy elszigeteltsége következtében, nem ismervén a nemzetközi politika viszonyait s Magyarországnak külpolitikai helyzetét, abban a hitben ringatózott, hogy a nemzeti hadseregnek csak támadnia kell és pár hónap alatt vége lesz Nagyromániának. E körülmények összehatása következtében, nem ismervén fel a veszedelmességét a román hatóságok előbb felsorolt intézkedéseinek, Erdély magyarságának egy része talán nem szegült azokkal szembe azzal az elég erős passzív ellenállással, amelyet bizonyára megtett volna, ha az intézkedéseknek veszedelmes célzaival teljesen tisztában van. Ennek következtében állott elő az erdélyi magyarság nemzeti szempontból legértékesebb elemének olyan nagymértékű kivándorlása Csonka-Magyarországba.

A hazát nem a hegyek, a völgyek, a folyók és a mezők alkotják, hanem a nemzet tagjai, akik benne laknak. Erdély csak akkor vesztet el a magyar hazára és a magyar nemzetre nézve, ha annyira megfogytokozik és meggyöngül benne a magyarság, amennyire azt a románok a maguk terveinek érdekében kívánatosnak és szükségesnek gondolják. Ezért nem tarthatja senki sem kívánatosnak, vagy megengedhetőnek sem, hogy Erdélyből a magyarság kivándoroljon, sőt hazafias kötelességérzésből egyenesen rajta kell lennünk, hogy mindazok, akiket a mostoha viszonyok arra kényszerítettek, hogy ideiglenesen eltávozzanak onnan, amihelyt csak tehetik, azonnal visszatérjenek oda.

Ne higyük, hogy Erdély Magyar-

országára nézve elvesztett azzal, hogy a trianoni békeszerződés erőszaka következtében román uralom alá jutott. Erdély mindaddig Magyarország marad, akárkinek a kezében is legyen az erőszak és igazságtalanság által megszerzett politikai föhatalom, amíg benne a magyarság számbeli ereje, kulturai és gazdasági fölénye megmarad.

Erdély csak akkor nem lesz többé a miénk, ha a román hatalomnak sikerül azt a magyarságtól közigazgatási, kulturai és gazdasági eszközökkel meghódítani.

Hogy a román állami hatalomnak és társadalomnak ez a szándéka nemcsak megvan, hanem tervszerűséggel hozzá is fogott a hódító hadjáratához, arra fennebb részletekben már rámutattunk. Az erdélyi magyarságnak ezt a harcot, amelyet román részről ugyan az erőszak nagyban támogat, de amely mégis békés fegyverekkel fog tovább folyni, nemcsak el kell fogadnia, hanem önfenntartása érdekében minden erkölcsi és szellemi erejével meg is kell vívnia. Úgy vagyunk informálva, hogy akik otthon maradtak, erre a békés és törvényes eszközökkel megvívandó harcra derekasan szervezkednek. Ebben a harcban részt kell venni azoknak is, akik onnan eljöttek. Testvéreiket élet-halálharcukban nem szabad magukra hagyniok.

E harcban való derekas részvételnek rájuk nézve két módja és lehetősége van. Az első mód és lehetőség az, hogy *aki teheti, menjen vissza Erdélybe* és ott vegyen részt testvéreivel, de végtelenül nemes küzdelmében. A harcok s szerepe a jelenlegi körülmények között rájuk nézve bizonyára nehezebb és talán kockázatosabb is lesz, mint otthon maradt testvéreiké, de nem lesz sem reménytelen, sem pedig hiábavaló. Bármily kevés védelmet és jogot biztosítanak is az idegen uralom alá jutott magyar kisebbségnek a trianoni békeszerződés idevonatkozó határozásai, de mégis lehetővé teszik, hogy nemzetiségüket, nyelvüket, vallásukat, erkölcsi, szellemi és anyagi kultúrájukat fenntarthatassák, sőt nehéz és minden erejüket megfeszítő munkával még tovább is fejleszthessék. Ez a békeszerződés kegyetlen és rossz, de mégis tartalmaz annyi jót, hogy a nemzeti kisebbségek védelmét nem tekintve többé az egyes államok kizárólagos belügyének, hanem a nemzetközi jog védelme alá helyezi.

Aki nem mehet vissza többé, ne feledkezzék el otthon maradt magyar testvéréről, akik nemzeti fennmaradásukért küzdenek a román uralom alatt, hanem *vegyen részt Csonka-Magyarország jobbainak és nemesebbben gondolkozóinak azon küzdelmes munkájában*, amely célul tűzte ki idegen uralom alá jutott testvéreink törvényes és békés eszközökkel folytatott küzdelmének támogatását. Annak a küzdelmének támogatását, amelynek célja a magyar faj integritásának fenntartása és megvédelmezése a területi integritás elvesztésének ellenére is. Ne feledjük, hogy a trianoni béke a magyar hazának csak területi integritását bontotta meg, de nem egyszerűen

smind a magyarság faji és nemzeti integritását.

Az emberi lélek egyik legszebb és legnemesebb vonása, hogy részvétele és rokonérzése mindig a szenvedő és az elnyomott javára nyilatkozik meg az elnyomóval és igazságtalan szenvedések okozójával szemben. Ez a részvét, ez a rokonérzés már is az idegen uralom alá jutott magyarság mellé kezd csoportosulni, szemben az elnyomókkal és abban az arányban erősödik, a mentől jobban megismeri ennek a magyarságnak napról-napra fokozódó szenvedését.

Csak rajtunk áll, hogy a nemzetek rokonszenvének megnyilatkozását javunkra értékesítsük.

A külföld felvilágosítása.

Csonka-Magyarország élénk tevékenységet fejt ki a külföldi kapcsolatok megteremtésére, a külföld információjára s ezzel együtt a magyar szimpátia felkeltésére. Itt nem az asztaltársaságokra vagy egyesületekre gondolunk, melyek odaszorulnak valamelyik vendéglő törzsasztalára mellé. Igen, vannak ilyen szimpátiakeltő egyesületek is mindenfelé. Hogy csak néhányat említsünk. Törökországban pl. megalakult a Magyarországon tanult vagy végzett ifjak köre, elnöke Kemal pasa unokaöccse: Mahmet Kemal, aki Magyaróvárt végezte a gazdasági akadémiát. Turáni kört alakítottak a Párisban tanuló magyarországi ifjak, melyet a kínai, japán és török növendékek is élénken támogatnak. Münchenben a bulgárokkal szövetségbe működik a turáni kör, amelyben a bulgárok több mint száz taggal szerepelnek. Helsingforsban a magyar diákság két kiküldöttje állandóan ott tartózkodik s a budapesti mintájára eszt- finn egyesület alakult.

De ezek mind csak virágok, amik nyiladoznak, hervadoznak az idők szeszélye szerint. Sokkal állandóbb és mélyebb eredményeket biztosítanak azok a tudományos intézetek és társaságok, amelyek az utolsó években keletkeztek Európa igen sok államában, elsősorban azokban, ahol a magyar szimpátia indokoltabb volt. E téren igen nagy munkát végzett a Magyar Külügyi Társaság, melynek Apponyi Albert gróf az elnöke s az ő óriási tekintélye mu-

latja is a hatásokat. Az Ausztriával való kapcsolat idején gondolni se lehetett ilyen felvilágosító centrumokra. Ausztria gondoskodott róla, hogy Magyarországot hermetikusan elzárja a külföldtől s csak olyan információ jusson el az idegen földre, ami átment az osztrák apparátus szűrőjén. Ebben pedig igazán nem volt köszönet; ezek a tudósítások a legtöbbször nem emelkedtek fölül a közönséges rágalmakon s így nem csodálkozhatunk, hogy a kontinensen a föld legutolsó népéről és országáról is többet és biztosabban tudtak, mint Magyarországról. Hogy küzdöttek ez ellen a külföldi ignorancia ellen már a XVIII-ik században a Czwitlingerek, Wallaszkyak, Rotoridesek! S mennyi nehéz csatát vívtak annak idején az osztrák politikai rágalmak ellen Eötvös, Széchenyi, Kossuth, Teleki, Jósika! Még az utolsó időkben is elviselhetetlen volt Ausztria féltékenysége. A chumi kód — már t. i. Ausztria — felszívódott a világháború zivatarában, ma már Magyarország is szabad lélekzéshez jutott legalább szellemi téren s ma már a legtöbb országban ott találjuk az ú. n. Magyar Tudományos Intézeteket. Ezek az intézetek tudományos téren vizsgálják a két érdekelt állam egymáshoz való viszonyát, megismertetik kölcsönösen a két nép történelmi, művészeti, társadalmi életét, felkutatják az egymásra vonatkozó történelmi adatokat, vizsgálják a két nép párhuzamos útjait a multban, politikai, iro-

dalmi vagy gazdasági téren, tisztázzák a történelmi eredményeket s mindezek alapján keresik a közeli, a megértés lehetőségeit.

Ilyen komoly, tudományos társaság a vilnai magyar-lengyel egyesület, mely 1924 januárjában alakult Zdzichowski Márián egyetemi tanár lakásán s melynek ő is lett az elnöke. Az egyesület választmányában látjuk Bandurski püspök, Bosowski és Ruszczyce egyetemi tanárok nevét. Az egyesület márciusi ülésén Zdzichowski elnök előadást tartott a magyar-lengyel kapcsolat szükségéről, míg Jaworski Ivó dr. a magyar alkotmányt ismertette. A magyar szimpátiának bizonyítéka Dabrowski varsói egyetemi tanár nemrég megjelent, Magyarországot ismertető könyve. Dabrowski különben már több történelmi munkát írt Magyarországgal kapcsolatban.

A külföldi egyetemi városokban már igen sok helyt találunk magyar lektort az egyetemen s ezzel kapcsolatosan Magyar Tudományos Intézetet. A helsingforsi (Finnország) egyetemen csak nemrégiben szervezték meg a magyar lektorátust s így kilátás van rá, hogy a magyar tudományos intézet ott is nemsokára meg fog nyitni, a magyar-finn rokonság ezt kétségtelenné teszi. A finn tudósok amúgy is régóta élénken érdeklődnek magyar testvéreik iránt. Elég itt a korán elhunyt Blomstedt Oszkára rámutatnunk, aki egész könyvet írt a Halotti Beszédről (1869) s a helsingforsi Journal de la Finno-Ongrienne-re, amely gyakran közli magyar tudósok dolgozatait. Csak az orosz elnyomás okozta, hogy a helsingforsi egyetemen nem lehetett magyar lektorátus a régi időkben.

A dorpat (Esztonia) észt egyetemen szintén megszervezték a magyar nyelvi és irodalmi lektorátust s rá nemsokára Csekey Ferencet is meghívták a közigazgatási jogi tanácsokra. Ő lett egyúttal a dorpat Magyar Intézet igazgatója is. Ez az intézet — amint Csekey írja — az egyetemen kapott elhelyezést s Virányi Elemér magyar lektor már ebben tartotta kollégiumát. Ez a Magyar Intézet ma már élénk összeköttetést tart fenn a többi tudományos intézettel, mint aminők pl. „Ungarisches Institut an der Universität Berlin“, „Institut für Finnlandkunde“, „Osteuropa-Institut an der Universität Leipzig“, a breslauer egyetem Osteuropa-Institutja stb. Ugyancsak Virányi ismertette a ma-

TARCA.

Embersorsok.

A vagonban.

Hidasnémeti állomáson, az új magyar határon, nyolc teherkocsit toltak át egy mellékvágányra. Menekült családok jöttek Csehszlovákiából.

A kis határmenti állomás szűknek bizonyult az utasok befogadására — ép ezért úgy intézkedett a magyar hatóság, hogy a menekültek a vagonban maradnak egyelőre. Eközben befutott a Miskolc felől jövő vonat is, mely többnyire oly utasokat hozott magával, akik Kassára, megszállt területre igyekeztek.

Ezeket az utasokat betérelték a harmadosztályú váróterembe, hol állami közegek podgyász és útlevél vizsgálatot tartottak, amíg nem jelentette a vasúti alkalmazott, hogy a cseh vonat megérkezett. A csehek mozdonyal és mindössze négy kocsiával jöttek Csehszlovákiába igyekvő passasérjaik után...

A vasúti szerelvényt páncélvontatnak keresztelte el a köznyelv, mely azonban előrehaladásában bizonytalanabb volt sok vidéki, kiselejteztett vicinálisnál.

Az utasok boldogan szállingóztak ki a füstös, piszkos váróteremből,

melynek levegőjét elviselhetlenné tette a két pislákoló petróleumlámpa, mely falusi méces fényével égett, de lokomotív módjára füstölt.

Az utasok boldogok voltak azért is, hogy keresztül estek a podgyászvizsgálat inkvizícióján és inkább a Perronon fagyoskodtak, amíg a vonatnak tovább indulására a vegyes ellenőrző bizottságtól az engedély meg nem érkezett.

Hideg, arcohasító szél fújt az alig világított pályaudvaron, hol a leigázolt és átvizsgált utasok táncfigurákat rögtönöztek, hogy némileg felmelegedjenek.

Hátat fordítottak az északi szélnek és eközben egymásba gázoltak.

Egyebet nem igen lehetett hallani, mint sűrűn ismételve:

— Pardon!

— Pardon!!

— Pardon!!!

A vonatnak megadták az engedélyt, a közönség beszállott a világítatlan, rozoga kupéba és minden további jel nélkül Hidasnémeti állomásról kicammogott a csehek vonata.

Este tíz óra volt. Már több vonat se nem jön, se nem megy. A hivatalos személyek gyorsan összeszedelődtek és befelé tartottak a községbe. Egy bakter eloltotta a pár, még égő lámpát és azzal maga is a község felé vette az útját.

Az állomásra ijesztő sötétség borult, csak a vagonlókók tábora felől látszott valami apró, csillaghoz hasonlító fény.

Közelebb mentem a fényhez — mi lehet?

Az egyik vagon nyitott ajtajában egy férfi ül, kezében egy kis villanylámpával, mely vakítóan szórja a fényét. Mellette egy fiatal leány foglal helyet. Beszélgetnek. Senki se zavarja őket.

— Végre Magyarországon vagyunk — szól a leány — teljesült a vágyam. Kimondhatatlan boldog vagyok!... Az apám is.

A férfi kesernyén válaszolt.

— Isten tudja! Én valami nagy ürességet érzek a lelkemben. Nekem az egész úgy tűnik fel, mintha minden, ami velünk néhány nap óta történik, nem volna igaz. Talán az sem igaz, hogy Magyarországon vagyunk!...

A leány méltatlankodva szól:

— Talán megbánta?

A férfi csöpp villanylámpáját a leány arca elé tartotta, hogy a szemébe nézhessen.

— Talán igen, talán nem — válaszolt kissé rezignáltan. Nem vagyok pesszimista, de az életet ismerem. Nekem úgy rémlik, hogy egy nagy bizonytalanság felé megyek és magát is magammal hurcolom...

A leány félbeszakította:

— Engem ne féltsen!

— De féltem — szól a férfi — épen ez az, hogy féltem. Félttem a küzdelemtől, féltem a nyomortól, a szenvedéstől, az élet viharától, féltem mindentől és mindenkitől. Most már bevallom, hogy nem szívesen jöttem el Kassáról. Igaz, sok megpróbáltatásnak, lelki és mondhatnám, testi szenvedésnek voltam kitéve, de volt pozícióim, egzisztenciám, kenyerem... Ma?! Édes Istenem, mi vagyok ma?!... Vagonlakó. Kezdek elölről az életet. Kilin-cselhetek állásért, könyöröghetek egy darab kenyérért. Maga nem ismeri az életet!...

A leányt gondolkozóba ejtették a férfi meggyőződéses szavai.

— Egészen elszomorít — mondta a leány és kezével gyöngéden végig simította a csüggő férfi vállát — miért nem volt őszinte, miért nem szólt odahaza?

— Miért? Ezer és egy oka van. Első és utolsó, mert maga Magyarországra vágyott. Hiszen az előbb mondta, hogy boldog, mert a vágya teljesült. Hát én azt kívántam, hogy boldog legyen. Vajjon, lesz-e én is valaha?...

E pillanathban a villanylámpa körteje megpattant s a lámpa fénye hirtelen kialudt.

— Rossz jel — szól a férfi.

gyar renaissance-ot a hőimoklubiban, vagyis a testvéreinek akadémiájában s utána Pukits észt festőművész mutatta be a magyar építőművészetet vetített képekkel. Ez a Pukits ma már magyarul is jól beszél. Csekey a saját kollégiumán kívül még a magyar alkotmánytörténelemből s a magyar államjogból is tartott kollégiumot 1923—24 folyamán.

A másik nagymunkásságú külföldi magyar intézet az Ungarisches Institut an der Universität Berlin, melynek Gragger Róbert a vezetője s ugyanő a magyar nyelv és irodalom tanára a berlini egyetemen. A világháború magyar-német kapcsolata hozta magával, hogy 1916-ban a császári kormány felállította a magyar tanszéket a berlini egyetemen s később megalakult a Magyar Intézet is. A magyar irodalom megismertetésére szolgáló kiadványai: Ungarische Jahrbücher és Ungarische Bibliothek. Ezek a kiadványok hozzánk is eljutottak.

Megkezdte működését a római Magyar Történelmi Társulat is az Instituto Storico Ungherese, melynek megalapítása Fraknoi Vilmos nevéhez fűződik. Az intézetnek saját háza van Fraknoi bőkezűségéből; vezetője Gerevich Tibor egyetemi magántanár.

Törökországban már 1917-ben megalakult a Magyar Történelmi Intézet, de ez a háború zűrzavarában elhallgatott. A tárgyalások azonban megkezdődtek a török és magyar kormányok közt s az intézet minden valószínűség szerint ismét életre kel s hozzáfog újra működéséhez.

Ugyanez a helyzet Franciaországban. A háború természetes következménye volt, hogy a sorbonne-i egyetem magyar nyelv és irodalmi székét megszüntették. Csak idő kérdése, hogy a katedra ismét előadót kapjon s ezzel együtt a Magyar Intézet is föllálltassék. Franciaország nehezen felel el volt ellenfeleit, de azért a merevség sokat engedett, mutatják a Petőfi-ünnepélyek, meg aztán az a körülmény, hogy már magyar irodalmi estélyeket is rendeznek. Ilyen volt a május 12-iki, amely a Caméleonban zajlott le. Regnier Pál olvasott fel a modern magyar költészetéről s felolvasását szavallatok illusztrálták Vörösmarty, Petőfi, Arany költeményeiből, Ady, Kosztolányi, Heltai verseiből.

Genfben Baranyai Zoltán dolgozik. Eckhardt Sándor budapesti

egyetemi tanárral együtt szerkesztik a „Revue des études hongroises et finno-ougriennes“-t. Madridban Ember Nándor tanár van megbízva. Stockholmban szintén működik a Magyar Társaság Leffler Béla vezetésével. Kownoban Balogh Elemér Bulgáriában Fehér Géza buzgólkodásának eredménye meglátzott a fényes szófiai Petőfi-ünnepélyen.

Talán szükségtelen megjegyeznünk, hogy Bécsben is van Magyar Történelmi Intézet, melynek élén az ősz Károlyi Árpád áll. Mellette működik a kiváló látású Székfü Gyula és Eckhardt Ferenc. Ez az intézet a régi híres magyar testőrgárda épületében van elhelyezve.

Minden tekintetben nagyarányúnak mutatkozik a new-yorki Hungary Society of Amerika, mely nemcsak a két állam kölcsönös megismertetését tűzte ki célul, hanem amerikai alapelvek szerint működött egy kis üzleti érdekességű és megismertetett a szellemi kapcsolatokhoz. Ennek a társaságnak célja: „*fejleszteni és ápolni egy-közvetlen viszonyt Amerika és Magyarország között* nemcsak intellektuális, és művészeti, hanem gazdasági tekintetben is. E célt tanulók, tanárok és előadók kieserélésével gondolják elérhetőnek, részint gazdasági vonatkozások megteremtésével. A társulat minden erejével elősegíti a magyar érdekeket az Unió államaiban s az amerikaiakat Magyarországon. Az egyesület komolyságát garantálja már az amerikai gondolkodás komolysága is, de kellő biztosítékot nyújtanak különösen azok a nagy nevek, amelyeket az intéző-bizott-

ságban olvasunk. Elnök: Victor J. Dowling, a Supreme Curth főbírája. A vezetők közt van Philip Marshall Brown, a Princeton University tanára; Stewart Culin, a Brooklyn Museum of Art igazgatója; Stephen F. Dugan, az Institute of International Education igazgatója; Patrick J. Hayes, newyorki érsek; Gilbert Miller, az amerikai színháztrósz vezetője; Ul. Grant Smith, volt budapesti amerikai követ; Eugen Wambaugh, a Harvard University tanára. Az egyesület mindjárt azzal kezdte működését, hogy New-Yorkban nagyszabású történelmi kiállítás rendez, amelyen bemutatják a történelmi vonatkozásokat Amerika és Magyarország között. Föllállítják Budapestben az amerikai-magyar intézetet, amely közvetlenül informálja az amerikai közvéleményt a magyar művészeti, társadalmi és gazdasági eseményekről és megfordítva is.

Minden intézetek és társulatok együttműködésének megkönnyítésére és előmozdítására most van alakulóban a külföldi Magyar Intézetek Szövetsége, melynek ideiglenes elnöke Gragger Róbert berlini egyetemi tanár, aki a szervezet előmunkálatait végzi.

Ime egy kis kultúrkép a dolgozó Magyarország életéből. Magyarország kétségkívül a leghelyesebb eszköz választotta, hogy a külfölddel helyzetét megismertesse. Ezeknek a tudományos intézeteknek bizonyára igen nagy szerepük lesz. De a nemzetek összelegetésének és egyetértésének csak egy eszköze lehet: az igazság. A politikai humbugra épített propaganda előbb-utóbb megbukik.

Küzdelem a csehek ellen.

Páris, 1925 január.

A központi hatalmak összeomlásával a győző államok igyekeztek Európa földrajzi köpenyét úgy átalakítani, ahogy az érdekeiknek, sok esetben pedig mohó vágyaiknak legjobban megfelelt.

A népek önrendelkezési jogának wilsoni 14 pontja, — amely nagyban hozzájárult a központi hatalmak összeomlásához — a háborút követő békekonferenciákon csak teória maradt, illetőleg jogcím, melynek alapján új államokat kovácsoltak össze tekintet nélkül a hangoztatott „népek önrendelkezési“ jogára.

Ilyen kreatúrája a békekonferenciának a Csehszlovák állam is, amely

az adott kedvező körülmények között, Benes és Masaryk ügyes politikájával született meg. Ezek a hosszú ideig emigrációban élt politikusok megvalósították nemcsak az igaz és jogos cseh nemzeti törekvések államát, a független Csehországot, de hallatlan ügyességgel megszerezték a Tótföldet s hozzá a Ruthénföld felletti protektorátust is.

A „Csehszlovák“ állam megszületett! Megszületett, mert létrejöttét lehetővé tették olyan tények és momentumok, amelyek — bár a maguk idejében nem látszottak döntő jelentőségűeknek — mégis a bekövetkezett kedvező körülmények között, könnyen megvalósulhattak.

Mik voltak ezek a tények és momentumok?

A történelmi fonalak visszavezetnek a világháború első éveinek káoszába. Vissza egészen 1915-ig, amely esztendőben a központi hatalmak katonai túlsúlya és ereje mindenütt érezhető és szembetűnő volt. Ekkor érlelődött Moszkvában, Londonban és Párisban az a gondolat, hogy a központi hatalmak erejét belső és külső propagandával kell aláásni, illetőleg gyengíteni. Erre nagyon alkalmasnak látszott a Monarchia etnikai összetétele.

A nemzeti öntudat lánggalobbantása, a szeparatista mozgalmak erősítése és a népek önrendelkezési jogának propagálása lett tehát a jelző. Jelszó és cél, amit legjobban szolgálhatott az emigrációban élő s hasonló eszmekörben mozgó személyek munkája, akik most már az illetékes kormányköröknek nemcsak az erkölcsi, de anyagi támogatásával is, sokkal hathatósabban dolgozhattak e cél érdekében.

Igy született meg Benesék nyomására a „Moszkvai Deklaráció“ 1915 május 16-án, amely először beszélt a „Csehszlovák államról“ és csehszlovák kölcsönös törekvésekről. „Mi főpolitikai alapelvek jelentjük ki egy Csehszlovák állam megalapítását, amelyben egy Nemzetgyűlés (Assemblée Nationale) fogja a közös ügyeket szabályozni, egy „Szlovák Diéta“ pedig a speciális tót ügyeket rendezni. Ezenkívül a Tótföldnek teljes autonómiája lesz, úgy politikai, mint nyelvének használata szempontjából. A Tótföldnek ez az autonómiája garantálva lesz az alkotmányjogi alapörvényekben.“

Nemsokára e deklaráció után az amerikai tótok körében megindított erőteljes propaganda is meghozta az első gyümölcsöt, az 1915. évi október 27-iki Clevelandi Szerződést a csehek és az Egyesült-Államokban lakó tótok között. Ebben a konvencióban a szerződő felek kölcsönösen kijelentik, hogy: „Mi óhajtjuk a cseh és szlovák nemzet egyesülését egy federatív jellegű államban, garantálva a tót nemzet abszolút autonómiájának a jogait, azaz egy parlamentet, egy elkülönített közigazgatást épen úgy, mint a teljes szellemi kultúrzsabadságot és a tót nyelvnek mint hivatalos nyelvnek minden korlátozás nélküli elismerését.“

1918 tavaszán pedig, amikor a

* Déclaration de Moscou.
** Traité de Cleveland.

— Jó jel — mondta a leány halálán és búcsúzóul megszorította a férfi forró, lázas kezét. — Boldog leszl!

És a sötét éjszakában kigyultak a csillagok...

A „béke.“

A tanítónő és az iskolába beszállított oláh kapitány az udvaron beszélgettek. Franciaul folyt a társalgás. Előbb közömbös dolgokról, majd reátértek a mindennapi élet eseményeire.

— A maga emberei nem is emberek — szölt szemrehányólag Lila. Valóságos vadászok!!

— Hát állítottam én az ellenkezőjét? — válaszolt nevére a kapitány és kezével olyan mozdulatot tett, mint aki maga is tisztában van ezzel. Hogy is mondta csak?... Vadászok. A németekre is azt mondták a belgák: vadászok. Az ukránok a magyarokra, mi a bajorokra... Az egész világ vadászó!!...

— Akkor háború volt, most pedig béke van — felelt a leány és szürke szemében csillagok gyultak ki.

A kapitány most már fennhangon nevetett.

— Béke! — kiáltotta. Hát ki mondta magának ezt az örültséget? Ki hazudta, ki hitette el? A világ há-

boruban született és háborúban fog kimúlni. Az életben nem volt, nincs és nem lesz soha béke!...

— De lesz — erősítette Lila, csak kettőnk között nem lesz. Én nagyon neheztelek magára, kapitány! úr

Az oláh tiszt katonásan kihúzta magát, szalutált és aztán mélyen meghajolt a tanítónő előtt.

— Béküljünk ki!

— Egy feltétel alatt, kapitány úr.

— Kész vagyok teljesíteni.

— Csak egy parányi dolog, amit kérek. Ne bántás ez a népet. Hiszen nem mondom én, hogy embereink kifogástalanok, ildomosak, megértőek, eszesek, tanultak, de...

emberek. Látó, érző, szenvedő emberek. Ha nekem olyan nagy hatalmam volna, mint a kapitány úrnak, én csak jót tennék. Ha van Önnek édesanyja, testvére, rokona, barátja, szerelme — akkor én hiszem, hogy kis falunkat nem fogja több baj, szomorúság, gyász érni!...

A kapitány sapkáját egészen a homlokára húzta. El akarta takarni a szemét. Haza gondolt. Valakije eszébe jutott.

Lila folytatta:

— Tegnap ismét egy embert kiraboltak, egy öregasszonyt véresre vertek, egyet pedig földönfutóvá tettek. A szegény, ártatlan, fiatal tanító-kartársamat, akit nagyon, nagyon becsültem és szerettem!...

A kapitány kezét nyújtott a leánynak és amidőn lehajolt, hogy megcsókolja, csak ennyit mondott:

— Béke velünk!...

Az oláhok feléig voltak Sárdon és ez alatt senkinek bántódása nem történt. A kapitány megtartotta a szavát, rendet, békét teremtett, Lila pedig számonkérte és ellenőrizte. Ősz eleje volt, mikor felsőbb parancsra a megszálló csapatnak ki kellett vonulnia a községből. Mindenki fellelegzett. Végre ismét szabad magyarok leszünk!... A község házára már kitűzték a nemzeti trikolorot és a falu apraja, nagyja ünnepi istentiszteletra gyülekezett, hogy lerója háláját az Ur iránt, akinek bőséges kegyelmében népek és nemzetek osztozkodnak.

Lila is ünneplő ruhát vett magára. Hőfehéret, magyar szabásút, aranyszujtással. Aztán lesietett az iskola kertjébe, kitűzött néhány hervadni készülő öszirozást, krizantémot és sietett a térre, ahol az elvonulni készülő csapat állott élén a kapitánnyal, ki várta a parancsban meghatározott órát és percet az indulásra.

Lila egyenesen a román kapitánynak tartott és megállt előtte, mint egy jól fegyverezett katona.

— Kapitány úr! — szólott — az Ön emberei nem folytatták az embe-

rek véresre verését. Önnek sikerült őket megfékezni.

A kapitány megköszönte a megemlékezést és egy sikertelen bók után elbúcsúzott a leánytól. Lila meg sem hallhatta, hogy mit mondott, annyira sietett. Már harangoztak a misére.

A templom bejárata előtt a hívek serege útját állta.

— Ide aztán nem teszed be a lábodat, céda! — zúgták és az egybegyűlt nép morajlott, mint a felbőszült tenger.

— Oláhbarát!...

— Áruló!...

Le kell tépni róla a magyar ruhát!!!

Lila arcát egyszerre előntötte a mélységes harag tüze, vére felkavarodott, látása elhomályosult és remegő karjait felemelte, hogy lesújtson támadóira. Kacagott és sirt egyszerre és úgy érezte, hogy egész testében villámok viaskodnak, melynek tüzet mind ellenségeire szórja. Lila azonban győzedelmeskedett indulatainak feltépett zilipjein. Nyugalmat parancsolt magára, magasra emelte büszke homlokát és megvető tekintettel mérte végig a vak és viharzó tömeget. Majd hirtelen sarkonfordult és távozott...

Az úton a kapitány mondása jutott eszébe, hogy — béke ezen a világon nem lesz soha!...

központi hatalmak helyzete napról napra súlyosodott, a Szövetséges és Társult Főhatalmak pedig az amerikai segítség által felgyógyultak, a különböző politikai érdekcsoportok vezetőinek ez az idő most már alkalmasnak látszott, hogy Középeurópa berendezésének új tervét elkészítsék.

Középeurópának ezek a térképfaragói nem késtek sokáig. Pasics hamar létrehozta a „Korfui Paktumot“ bizonyos horvát és szlovén körökkel. Masaryk pedig megcsinálta a híres „Pittsburgi Konvenciót“ az amerikai tótokkal, előre számítva, hogy a Monarchia összeomlásával ilyen jogcímmel könnyen megszerzheti azt a területdarabot, amire a csehek soha gondolni sem mertek.

És valóban a békekonzferenciának elég volt a Pittsburgi Paktum mint jogalap és jogcím, amelyet Masaryk szerkesztésében 12 cseh és 5 amerikai szlovák írta alá.

Ez a híres, 1918 május 30-án létrejött „Pittsburgi Konvenció“ — amelynek alapján a csehek jogot formáltak a Tótföldre — fűt-fát ígér a tótoknak. „Szlovákia nemcsak tót közigazgatást, de külön parlamentet és bíróságokat fog kapni. A tót nyelv lesz a hivatalos nyelv az iskolákban és az adminisztrációban, szóval általában az egész közelében. A részletek — a Csehszlovák állam szervezését illetően — a felszabadított cseh és szlovákok törvényes képviselői által lesznek szabályozva.“

A Monarchia összeomlása október közepén tényleg bekövetkezett. Ez az összeomlás azonban nemcsak a frontokat demoralizálta, de felbonthatta a államkormányzati szervek és a belső társadalmi erők egyensúlyát is. Az álladalmi és társadalmi erők elzárása, a tekintély tiszteltetésének elvetése és a Szövetséges és Társult Főhatalmak által propagált „népek önrendelkezési jogának“ büvös varázsa meghozta a kívánt eredményt: a tökéletes káoszt, a nemzeti tanácsok sokaságának bábeli zűrzavarát és a népi tömeglélek egyensúlyának felbomlását.

Benesék helyzete most már könnyű volt, csak úgynevezett ki kellett használni a kedvező szituációt. A Szövetséges és Társult Főhatalmaknál már tekintélyt is szereztek, mivel a francia kormány 1918 július 1-én a Pittsburgi Szerződés alapján már hivatalosan is elismerte a Csehszlovák államot és annak képviselőit: Masarykot mint miniszterelnököt, Benest mint külügyi és Stefanicsot mint hadügyminisztert.

Benes megbízottai hamar a Felvidéken voltak s már 1918 október 30-án egy *turócszentmártoni gyűlés* kimondotta, hogy egy csehszlovák kooperáció érdekében a pittsburgi egyezmény alapján áll, rendelkezve a fent említett ünnepélyes garanciákkal, amelyek a tót nép függetlenségét biztosítják.

A tót vezetőférfiak egy része azonban hamar átlátott a gyanús cseh tervekben s ugyancsak 1918 október 30-án ennek megakadályozására Eperjesen megalakult a Tót Nemzeti Tanács Dvorzák Viktor elnöke alatt, amely december 11-én Kassán proklamálta a Tótföldnek függetlenségét. Ugyanebben az időben egy rezolúció is fogadtatott el a kassai nagygyűlésen, amely ünnepélyesen kijelenti, hogy „a tótok sohasem fogják elismerni a cseh rezsimet, de teljes erővel küzdeni fognak ellene“.

A cseh katonai erők beavatkozása és a Károlyi-kormány intézkedései azonban megakadályozták a tót nemzeti törekvések egészséges kifejlődését s lehetővé tették a Tótföldnek a cseh légionáriusok által való megszállását. A tót nemzeti mozgalom vezetői nagyrésztben külföldre menekültek. Benesék pedig megkezdték igazi tervüknek végrehajtását, a Tótföld erőszakos bekebelezését.

* Traité de Pittsburg.

A „Moszkvai Deklarációban“, a „Clevelandi és Pittsburgi Konvenciókban“ ígért közigazgatási és kormányzati autonómiából természetesen semmi sem lett, sőt ellenkezőleg a cseh politikának hivatalos és burkolt célja állandóan arra irányult és irányul ma is, hogy a tót nemzet gazdasági, kulturális életének fejlődését és nemzetegységének kibontakozását megakadályozza és lehetlenné tegye.

A cseh kormánynak ez a politikája élénk visszatetszést szült a tót nép lelkében.

Ezért 1919 szeptember havában egy tót delegáció ment Párisba Hlinka és Jehlicka képviselők vezetése alatt, hogy a békekonzferenciától kérjék a tót nép önrendelkezési jogának érvényesítését egy plebiscitum által. Az a memoár, amelyet a békekonzferencia elé akartak juttatni, így kezdődik: „La Slovaquie aux Slovaques! Nous ne sommes ni Tcheques, ni Tchechoslovaques, nous sommes Slovaques tout simplement. C'est au nom de la justice et de la paix durable que nous reclamons le droit de disposer de nous memes“. (A Tótföld a tótoké! Mi nem vagyunk csehek, sem csehszlovákok, mi egyszerűen tótok vagyunk. Az igazság és tartós béke nevében követeljük önrendelkezési jogunkat.)

A cseh kormány megakadályozta, hogy a tót nép delegációja a békekonzferencia elé jusson s Hlinka András — a tót nép vezére — hat hónapi börtönt kapott azért a meréségéért, hogy Wilsonhoz, Lloyd Georgehoz és Clemenceauhoz mert közeledni, hogy megismertesse velük a tót nemzet igazi kívánalmait és törekvéseit.

A cseh politika később sem tért le erről a politikai ösvényről, hanem kérelhetetlenül folytatta tovább az elnyomás szisztémájának bornirt alkalmazását, amely egyenesen a kisebbségek gazdasági, szellemi és nemzetegységi létének megsemmisítésére irányult. Hiába fordultak a tótok Masarykhoz — mint a Pittsburgi Szerződés kezdeményezőjéhez és aláírójához —, majd deputációkkal, majd pedig a kérvények özönével, amelyekkel kérték, követelték a szerződésileg biztosított jogaik érvényesítését, mindig csak süket fülekre találtak.

A cseh politikának ez a kérelhetetlen alkalmazása, amely a Tótföldet gazdaságilag teljesen tönkretette, különösen a több százezret kitevő amerikai tótság körében váltott ki óriási elkeseredést, azok között a tótok között, akik, a világháború alatt az ántánthatalmak által anyagilag erősen alátámasztott hatalmas cseh propaganda hatása alatt, megkötötték a Clevelandi és Pittsburgi Szerződést s emellett nagy anyagi áldo-

zatokat is hoztak a Tótföld érdekében.

Ezt illusztrálja az amerikai tótságnak 1921. évben tett hatalmas demonstrációja. Nem kevesebb, mint tizennégy — Dvorzák, a Tót Nemzeti Tanács elnöke és Jehlicka professzor által szervezett — konferencián érvénytelennek nyilvánította a Pittsburgi Konvenciót s a következő határozati javaslatot fogadta el:

„Mi alólirottak, hű fiait és buzgó képviselőit a tót nemzetnek (la nation slovaque), összegyűlve 1921 január 30-án és február 27-én Brooklynban, N. Y. U. S. A.; február 5-én Newyorkban N. Y. U. S. A.; február 13-án Yonkersben N. Y. U. S. A.; február 22-én Bayonneban N. Y. U. S. A.; március 6-án Perth-Amboyban N. Y. U. S. A.; március 9-én Bethlehemben P. A. U. S. A.; március 20-án Passaiben N. Y. U. S. A., M. J. M. Scher Andre elnökletével, tiltakozunk minden cseh manifesztáció ellen, amely erőszakkal igyekszik megszerzeni a tót népet, úgy a Tótföldön, mint itt az Egyesült Államokban.“

„Mi minden erőnkkel ki fogjuk fejteni a cseh hivatalnokok vezzáció-javát szemben, amellyel a mi népünket gazdasági és nemzeti jogainak gyakorlásában akadályozzák.“

„Az egész világ tudomására hozzuk, hogy mi nem vagyunk csehek, de tótok: mi nem akarunk semmi közösséget a csehekkel és hogy a Pittsburgi Konvenció nem egyezett meg a tót nemzet kívánalmaival, csak a csehével.“

„Mi küzdeni fogunk nemzetünk függetlenségéért s teljes bizalommal vagyunk a Conseil National Slovaque tagjaival szemben és különösen elnöke Dvorzák Viktor iránt, aki az 1918 októberi forradalom első pillanatától kezdve küzdött az egész Európában és küzd most az Egyesült Államokban a tót nemzet jogaiért és hitéért. Mi elfogadjuk e jelszót, hogy: „Rien avec les Tcheques!“ („Semmit a csehekkel!“)

Szignálva sok ezer közjegyzőileg hitelesített aláírással.

Dvorzák elnök Európába való visszatérése után egy kérvénnyel fordult a Nemzetek Szövetségéhez, amelyben többek között ezeket mondja:

„Középeurópának a békéje függ a tót nemzet sorsától, mert Európában addig nem lesz nyugalom, míg a kis tót nemzet jogai el nem ismertnek és meg nem védetnek. Mi kérjük respektálását a mi nemzetünk kifejezett akaratának és kérjük bebecsátásunkat a Népek Ligájába.“

Ezenkívül 1922 január havában a Népszövetségi Ligák Társaságának bruxellesi ülésén nyújt be egy „aide memoire“-t, ahol a tót nemzeti tö-

rekvések jogosságát és azok elismerésének szükségességét mély alaposággal bizonyítja.

Az amerikai tótoknak lecsillapítására a cseh kormány szükségesnek tartotta kiküldeni 1923. év végén Vavró Srobárt, volt csehszlovák minisztert (az amerikai tótok sírásónak nevezték el), de a bridgeporthi inzultálása és az amerikai kormány figyelmeztetése után, rövid idő alatt visszautazott Prágába.

Világosan tükrözi vissza az amerikai tótságnak ma már csehellenes érzelmeit John Porubskynek, mint a l'Associations des journalistes slovaques d'Amerique elnökének Hughes külügyi államtitkárhoz Srobár ott tartózkodása miatt intézett levele, amelyben a többek között a következőket mondja:

„Mi formális tiltakozásunkat emeljük fel dr. Srobárnak amerikai tartózkodása ellen. Tiltakozunk a prágai kormány minden erőfeszítése ellen, amelynek célja elhítenni, hogy a tót és a cseh egy nép és ugyanaz a nemzet. A pittsburgi szerződéssel egyszer már galádul becsaptak s épen ezért tiltakozunk, hogy a csehszlovák kormány beavatkozzon az amerikai tótok ügyeihez. Ezen okok miatt tisztelettel kérjük megtiltani dr. Srobárnak, hogy tovább folytassa amerikai vándorlását.“

Hatalmas kongresszus zajlott le ugyancsak 1923 december 28-án és 29-én Clevelandban, ahová a volt szlovák légionáriusok is elküldték képviselőjüket. A kongresszust M. Pantuch nyitotta meg, aki beszédében megemlékezett a Clevelandi Szerződésről, amely hivatal lett volna garantálni a Tótföld függetlenségét. „Ma pedig — folytatta tovább — ugyanitt gyűlünk össze, ahol a szerződést megkötöttük, hogy tiltakozunk a cseh elnyomás ellen.“

A tót nemzeti mozgalom vezetői nem ismernek pihenést. Ma Amerikában, holnap Angliában harcolni jogos és igaz törekvéseikért a három és fél millió tót nép nemzetelanyóságának az elismertetéséért.

Mult év szeptember havában a IV-ik londoni nemzetközi demokrata-kongresszuson, ahol nem kevesebb mint 22 nemzet volt képviselve, Dvorzák Viktornak — a tót nemzeti mozgalom külföldi apostolának — sikerült a kongresszussal a következő határozati javaslatot elfogadtatni:

„A IV-ik Internacionális Demokrata-Kongresszusnak az a meggyőződése, hogy a békét nem fogják tudni Európában addig biztosítani, míg a kisebbségek fájdalmas kérdése megoldást nem talál és ezek létjogosultságai a méltányosság szerint el nem ismertnek. A kongresszus kéri a Nemzetek Szövetségét, hogy a kisebbségi kérdés megoldásával elsősorban foglalkozzon és találjon minden áron lehetőséget ennek a sebnek a meggyógyítására, amely kompromittálja egész Európát.“

A tót nemzeti mozgalom harcosai azonban nemcsak külföldön próbálják a világ közvéleményének figyelmét felhívni a cseh politika erőszakos, romboló, a külföldet pedig megtévesztő módszereire, de a Csehszlovák állam keretén belül is lelkes küzdelem folyik a tót nemzet jogainak kivívásáért.

Ma már a „sírasó“ Srobár is — a volt csehszlovák miniszter —, akinek Amerikából a tótság magatartása miatt menekülni kellett, koponyegyet fordított s erősen támadja a cseheket.

Ebből a rövid és vázlatos ismertetésből tisztán láthatjuk, hogy hová fejlődtek és hová jutottak a tót nemzeti törekvések a cseh politika bosszorkánykonyháján, ahová a jóhiszemű tótokat különböző édességekkel becsalogatták, ma pedig nyakukat akarják elvágni, gazdasági és szellemi életüket pedig összetörni.

Ajtay Gábor.

Hideg tavasz.

Fenn az égen, a nagy ürességben utazik a kicsiny vízpára. Sok millió társa siet vele, viszi valamennyit a rohanó levegő, nincs megállásuk, nincs pihenésük; az örök mozgás ez, a születéstől a meghalás percéig.

Az ember látja, nézi az ég vándorát: milyen foszló semmi! Egy kis káprázat a levegőben, ami soha sem tér vissza.

Utazik a kicsiny vízpára. Elsuhan a rónák s a fényes vizek felett: száll a magasba, egyre magasabba, könnyű kis teste vágyva röpi a ritkuló tér felé, ahol sok ezredmagával is csak annyinak látszik, mint egy kis szivarfüst.

Valami édes, új dolog ez; futni, sietni a végtelenség felé. Itt nincsenek határok.

A déli ég lassan eltűnik, a

ritka levegőben egyre kevésbé melegít a nap: rövid a langyos óra, süvítő szél űzi, hajtja, kergeti a vízpárákat s csapkodja arcunkba.

Csak olyan hideg ne volna már. Hiú kívánság. A könnyű pára nem tud eltérni a szelek útjától, fázós remegéssel simul egymáshoz, megsűrűsödve száll tovább, fényes nap nem süti s csak borzongást és didergést okoz.

Pipálni kezd az ég, foszlós hideg felhőt ereszt és nagy füstgomolyt fúj a tájék fölé.

Mintha nem is tavasz, de a jég fagyos világa érkezik egyre közelebb s közelebb.

Fekete éj borul a tájra, melynek minden órája egyformán sötét.

Levert, csüggedt ország lerongyolt, kifosztott népe fölé hideg sötétség borul...

„Burgenland.“

Jog és igazság ellenére, a szövetségi hűség megcsúfolásával, a történelem tanulságainak arcuclapásával született meg a legifjabb osztrák szövetséges tartomány: Burgenland. Az új tartománynak már pusztá neve legkiáltóbb meghazudtolása az osztrákok jogigényeinek, hiszen az az egész várendszert, melyről Ausztria az új szövetséges tartomány nevét gyártotta, egyenesen az osztrák betörések ellen alakult és rendelkezése az volt, hogy Magyarország területét az osztrák hercegek határsértései, fosztogatásai és hódító törekvései ellen megvédje, amit e várak sikerrel el is végeztek. Sajnos, Ausztriában senkiben akadt meg azon, hogy az új tartomány nevét egy oly magyar intézményről kapja, mely az osztrákok erőszakoskodásának ékezen szóló tanujele.

A Magyarországtól elszakított és Ausztriához csatolt földszáv területe az osztrák statisztika szerint 3967 kilométer. Az elszakított terület, Moson, Sopron és Vas vármegye nyugati hegyes-dombos részeit, részben rónáit foglalja magában, melyek ősidők óta Magyarország legjobban kultivált, legműveltebb és leggazdagabb vidékei közé tartoztak.

Az elszakított rész a három vármegye 15 járásából került ki, még pedig:

Ezeknek területe és népessége a következő:

Járás, város	Terület km ²	Községek száma	Házak száma	Lakosság száma 1923.	A lakosság között van
Nezsideri járás ...	1.039-86	28	7.351	47.423	23.874
Kismarton r. t. v. ...	—	1	380	3.058	1.603
Ruszt r. t. v. ...	—	1	194	1.361	661
Kismartoni járás ...	468-49	28	5.999	37.591	18.759
Nagymartoni járás... ..	237-87	22	5.501	31.075	15.180
Felsőpulyai járás ...	704-74	65	9.462	50.571	25.029
Felsőöri járás ...	688-00	84	9.844	54.871	26.959
Németújvári járás ...	536-82	65	6.691	37.029	18.071
Gyanafalvi járás ...	253-98	33	4.257	23.936	11.655
Összesen... ..	3.967-19	327	49.229	286.925	141.791

A népességnek anyanyelv szerinti megoszlása 1923-ban:

Járás, város	Magyar szövet-ségi állampolgár	Német szövet-ségi állampolgár	Horvát szövet-ségi állampolgár	Egyéb ide-ségi állampolgár
Nezsideri járás ...	2.178	1.816	36.679	1.108
Kismartoni r. t. v. ...	142	95	2.562	140
Ruszt r. t. v. ...	22	14	1.284	24
Kismartoni járás ...	407	665	23.088	667
Nagymartoni járás ...	315	213	26.928	584
Felsőpulyai járás ...	1.640	700	35.995	514
Felsőöri járás ...	5.725	586	43.825	626
Németújvári járás ...	287	575	29.779	329
Gyanafalvi járás ...	88	86	22.883	420
Összesen ...	10.804	4750.	223.023	4.412

Burgenland tartománygyűlése Kismartonban székel; a tartományi kormány székhelye Savanyúkút. A fürdőhelyből kormány székhellyé alakult Savanyúkút és az ősrégi Kismarton város között a tartományi székváros elnyeréséért erős versengés folyik.

Burgenland a Nationalratba 8, a tartománygyűlésbe (Landtag) 33 képviselőt küld.

A tartomány címe vörös-arany mezőben fekete sas, nyilván célzás a nagynémet tendenciákra, melyek mindjobban előtérbe nyomulnak, úgy hogy a tartománygyűlésben a vezetőszeret a nagynémetek ragadták magukhoz. Ezek a társadalmi téren is vezetőszeret visznek a Grossdeutscher Landesbund für das Burgenland révén, melynek elnöke Wollinger Károly. Ez a szövetség működését az egyes járási és helyi csoportok révén fejti ki, melyek közül az első — a felsőöri járás kivételével, az a csoport Felső-öriön székel — mind a járási székhelyeken, az utóbbiak pedig az egyes községekben alakultak meg.

A nagynémeteknek ez a szervezete szívósabb és tökéletesebb a szociáldemokraták szervezeténél is és alig múlik el nap, hogy kisebb-nagyobb helyi gyűléseket ne tartanak az aktuális kérdések megtárgyalására.

Moson vármegyéből a nezsideri járás (49 község) egészen, a rajkai járás felerészben (7 község) és a magyaróvári járásból 2 község: összesen 48.418 lakossal.

Sopron vármegyéből a kismartoni járás (26 község), a nagymartoni járás (19 község) és a felsőpulyai járás (36 község) teljesen, a soproni járás kétharmada (21 község), azonkívül Kismarton és Ruszt rendezett tanácsú város: összesen 120.471 lakóval.

Vas vármegye az egész felsőöri és németújvári járást (amaz 60, ez 50 községgel) elvesztette: a községi járás 53 községéből 36, a szentgottárdi járás 80 községéből 32 került Ausztriához, ezenkívül a körmenyi járásból 5 és a szombathelyi járásból 11 község csatoltatott át: összesen 125.960 lakóval.

Ezek szerint összesen 2 várost és 325 községet csatoltak át. Az elvesztett községekben és városokban 1920-ban 294.849 lélek élt.

Az osztrák kormány ezt a beosztást nem tartotta meg, Moson vármegye 3 járásból egyet alkotott, a soproni, községi, szentgottárdi, körmenyi és szombathelyi járásokból átsatolt községeket a szomszédos járásokkal egyesítette s így Burgenland ma 7 politikai járásra és 2 városra oszlik.

tart fenn, 14-et a községek, 312 iskola felekezeti és 5 magán. A felekezeti népiskolák közül 65 ágostai evangélikus, 7 zsidó, a többi katolikus. A népiskolákban összesen 52.913 tanuló jár, közülök 39.816 a mindennapi elemi iskolákba és 13.097 az ismétlőiskolákba. A tanulók közül 41.269 német, 8840 horvát, 2695 magyar és 109 egyéb anyanyelvű. Felekezet szerint 45.609 róm. kath., 6853 evang., 450 zsidó és egy egyéb.

A népiskolákon kívül Burgenlandban 8 polgári iskola áll fenn, összesen 32 osztállyal és 43 tanerővel. A tanulók száma 652. Ezek között kimutat a hivatalos statisztika 501 német, 98 horvát, 52 magyar és egy más anyanyelvűt. A magyaroknak felülmúlóan csekély száma (Kismartonban is csak 25) egészen valószínűtlen. A hivatalos kimutatás szerint a pinkafői polgári iskolában (a szinmagyar Felsőör mellett) egyetlenegy magyar anyanyelvű tanuló sem jár. Ez nyilvánvaló hamisítás. Felekezet szerint volt a tanulók között 535 róm. kath., 81 evangélikus és 36 zsidó.

Burgenlandnak két középiskolája van, ezek közül a kismartoni iskola teljesen új alapítás 13 tanerővel. Régi intézet a felsőöri ág. evang. főgimnázium 8 osztállyal, 15 tanárral, 115 tanulóval, kik közül 36 róm. kath., 72 evang. és 7 zsidó volt. Anyanyelv szerint 69 német és 39 horvát mellett csak 7 magyart mutat ki a hivatalos statisztika.

A felsőöri ág. evang. tanítóképzőintézet 26 növendéke közül csak egyetlenegy mutatnak ki magyar anyanyelvűnek, három horvátnak és huszonkettőt németnek.

A kisdudóvók száma 29.

A burgenlandi közoktatásiügyi kormány nagy súlyt helyez az iskolák fejlesztésére: új építkezések és berendezések, jó tankönyvek és a tanfelügyelet intenzitása által kétségkívül szép eredményeket ért el. Ezzel szemben áll a magyar érzelmű tanítók elbocsátása, a magyar tanítók iskolák apasztása és a magyar érzelmű kiirtása a gyermekek szívéből.

Ime néhány példa: A felsőöri járási tanfelügyelő 1923 aug. 18-án figyelmeztette a tanítókat, hogy a tanteremben magyarul beszélni nem szabad, a magyar nyelvet még kiegészítő nyelvnak sem szabad használni német vagy horvát tanítási nyelvű iskolákban. A németújvári Bezirksverwaltungsamt 1921 dec. 18-án közölte a horvát községekkel, hogy haladéktalanul fel kell venni a német tanítási nyelvet, annak dacára, hogy a Burgenländischer allgemeiner Lehrerbundnak 1922 aug. 9-én a kismartoni tartományi kormányhoz benyújtott irata szerint 65 horvát tanítási nyelvű iskolában „a gyermekek újszólóval egyetlen német szót sem értenek“. Ennek következményeképpen a felsőpulyai járásból 129 gyermek Magyarországra ment át tanulni. Erre Mengele járási tanfelügyelő 163/I. B. S. I. szám alatti rendeletében kijelentette, hogy azok a tanulók, kik tanulmányaikat Magyarországon végezték, Burgenlandban közszolgálatra nem alkalmazhatók. Paar tartományi tanfelügyelő pedig a tanítók német vizsgája alkalmával kijelentette, hogy azok, akik még a magyar nyelvet merészlik használni, el fognak bocsátatni.

Abban a 9 községben, ahol magyar nyelvű tanítási elemi iskolák még ma is léteznek, német nyelvű iskolákat is alapítottak. Így a Felsőpulyán felállított német iskola 37 tanulója közül 32 magyar anyanyelvű és 5 Ausztriából betelepített hivatalnokgyermek. A 32 magyar tanuló azonban nemcsak az iskolában kell németül tanulnia, de az iskolán kívül is megkövetelik tőlük a német nyelv használatát, sőt még a magyar köszönést is megtiltották.

Az új iskolafelügyeleti törvény hadat üzen a felekezeti iskoláknak, de a szociáldemokratáknak és nagynémeteknek ez az egyesült támadása a keresztényszociálisták erős ellenzésén és a lakosság óriási felzúdulásán megfeneklett.

A katolikus egyházközségek, melyek előbb a győri és szombathelyi egyházmegyékhöz tartoztak, egy apostoli kormányzó hatáskörébe utaltattak és közigazgatásilag összevonattak, 16 esperességben 151 plébánia áll fenn.

Az ág. evang. egyház autonómiája megszűnt, helyette a pátens van érvényben. Az evangélikusoknak az autonómia és egyházi alkotmány visszaállítását célzó törekvései eredménytelenek maradtak. Az evangélikus és református egyházak adminisztrációját az úgynevezett Evangelischer Oberkirchenrat intézi, a püspöki tisztelet a nagynémetérmű Beyer Teofil felsőöri evangélikus lelkész viseli. Az egész tartományban 28 ág. evang. egyházközség van.

A zsidóknak 11 hitközségük létezik.

Az átvett lelkészek túlnyomó része magyar érzelme miatt állandó zaklatásnak és üldözésnek van kitéve.

Az új tartományi kormány semmiben sem váltotta be azokat a hangzatos ígéreteket, melyeket 3 évvel ezelőtt az osztrák kormány tett. Burgenland lakói úgy látják, hogy őket másodrangú állampolgároknak tekintik, kik ellen a hatóságok bizalmatlanok, bár a magyar érzésű tisztviselők, tanítók és lelkészek nagyobb részét már régen kiüldözték a tartományból.

Gazdasági és ipari tekintetben Burgenland helyzete súlyos. Saját fiatal ipara az osztrák fejlett iparral nem tud mérkőzni, az ipar fejlesztésére pedig a kormányzat nem helyez súlyt. Így a burgenlandi iparvállalatok elsorvadnak, a munkások között a munkanélküliség és elégedetlenség nő, ezt a szocialista és kommunista irányzat a maga céljaira használja ki. Ezek főleg a nagybirtokok ellen tüzelnek, de a kormány a földreformmal előhozakodni nem mer.

Az adóteher súlyos. Egy korona kataszteri tiszta jövedelemre 2500 korona adó van kivetve, emellett a tartomány mégis 51 milliárd korona deficitel zárta költségvetését.

Mindkét oldalon nagy a csalódás és kiábrándulás. Ausztria mindjában ráeszmél, hogy a saint-germaini békének ezen „egyetlen vagyontétele“, mely miatt a magyar nemzet rokonszenvet veszített el, reá nézve csak terhet jelent, előnyök nélkül.

Nyugatmagyarország elcsatolásának egyik legjobban hangzatosított indoka volt, hogy Bécsnek élelmezési szempontból szüksége van Magyarországra ezen részére. Most a hivatalos osztrák statisztika maga ad erre cáfolatot, kimutatva, hogy a bécsi piacokra felhozott élelmicikkek közül milyen kevés ered Burgenlandból. 1923-ban Bécsbe 797.259 métermáza fözeléket hoztak, ebből csak 2378 mm. jött Burgenlandból; a fel szállított 458.764 mm. burgonyából épen csak 963 mm. volt a burgenlandi. 530.625 mm. gyümölcsből csak 17.636 mm. került innen a piacra. Egyedül vajból és tojásból tesz számot a burgenlandi felhozatal, amennyiben annak 10-ed, illetve 6-odrésze onnan ered.

Mindez jelentéktelen azokhoz az áldozatokhoz, melyeket Ausztriának Burgenlandért hoznia kell és melyek még sokkal nagyobbak volnának, ha ezt az új tartományt úgy kormányoznák, hogy lakossága meg is legyen elégedve. Hogy ma ez még koránt sincs meg, mutatja Leser Lajos burgenlandi tartományfőnök-helyettes egyik beszéde, melyben nyíltan kimondja, hogy a saint-germaini béke Burgenlandot területileg egyesítette ugyan Ausztriával, de a szellemi és lelki egyesülésnek még nyoma sincsen.

MAGYAR ÉNEK.

Irtá: Sajó Sándor.

Két szemem: szégyen, homlokom: gyalázat,
S a szívem, ó, jaj! szűz fájdalom...
Mivé tették az én szép hazámat?
Hová süllyedtél, pusztuló fajom?
Felrengsz a sárban, népek nyomorultja,
Rút becstelenség magad és neved, —
Én mit tegyek már, — romjaidra hullva
Lehajtom én is sírva fejemet.

Laokoon ktnja, Trója pusztulása,
Mesének oly bús, sorsnak oly magyar,
A sírgödör hát végkép meg van ásva,
A föld, mely ápoll, most már eltakar,
Bum Nessus ingét nem lehet levélnem,
De ktnja rád s a csillagokra száll:
Ha végzetem lett magyarrá születnem,
Magyarnak lennem, mért ily csúf halál?

Uram! tudd meg, hogy nem akarok élni,
Csak magyar földön és csak magyarul...
Ha bűn, hogy lelket nem tudok cserélni,
Jobb is, ha szárnyam már most porba hull,
De ezt a lelket itt hagyom örökbe
S ez ott vti jog majd Kárpát havasán,
És belestrom minden ősi rögbe:
El innen, rablók, — ez az én hazám!

Nemzet, mely máglyát maga gyújt magának
És sírt, vesztére, önszántából és,
Hol száműzötté lett a honfijánál
És zsarnok göggé a honárulás,
Hol a szabadság őrvongásba rothad
S Megváltót s latrot egyiké megjeszt,
Hol szívet már csak gyávaság dobogtat:
Ah, rajtunk már az Isten sem segít!

Patlogva, zúgva ég a magyar erdő,
Az éjszakába rémes hang üvölt,
Lehullt az égből a magyar jövendő,
Millió göröngyre omlik szét a föld;
De bánalomnak dacra lázadása
— Mint örület, mely bennem kavarog —
Fölrebb-n most is egy-egy szárnycsapásra:
Még nem haltam meg, — élni akarok.

A mindenségbe annyi jaj kiáltson,
Ahány magyar rög innen elszakad,
A lúz körmömmel kelljen bár kiásnom,
Kikaparnom a földből a holtakat:
Meredjen égnek körül a haláron
Tiltó karjuknak végtelen sora
S az ég bolyján fönt lángbetűkkel álljon:
Egy égő, elszánt zordon szó: soha!

Soha, soha egy kis göröngyöl innen
Se vér, se alku, se pokol, se ég,
Akárhogy dül most szent veléseinkben
Idegen fajta hűvány söpredék,
E száz maszlágtól részegült világon
Bennem, hűvallón, egy érzés sajog:
Magyar vagyok, a fajomat imádom
És nem leszek más, — inkább meghalok.

És leszek szégyen és leszek gyalázat
És égek ott majd minden homlokon,
S mint bujdosó gyász, az én szép hazámat
A jó Istentől visszazokogom;
És megfúvom majd hilem harsondát,
Hogy lesz még Isten gyönyörű csodát itt:
Bölcsövé lesz még minden ravatal,
Havas Kárpáttól kéklő Adriáig
Egy ország lesz itt, egyetlen s magyar!

Hogyan történt Budapest megszállása?

Irtá: Arnaldi Ulrik olasz újságíró.

Megírom a történelem számára — mint szemtanú —, hogy a románok hogyan szállták meg az ántánt parancsa ellenére Budapestet.

1919 augusztus 2-án este Haubrich hadügyminiszter, aki a bolsevik kormányban ugyanezt a lárcát látta el és mint jobboldali szocialista, kormányon maradt, elküldi egyik segédtestjét Romanelli ezredeshez, azzal a jelentéssel, hogy a románok Pécelre, Budapesttől 22 kilométerre érkeztek és azzal a kéréssel, küldene ki valakit, hogy megállítsa őket. Le kellett csillapítani a lakosság izalmát, amely háborogva özönlötte el az utcákat és megakadályozni a feloszlott bolsevik-román frontról rendetlenül visszavonuló vörös csapatokkal való összecsapásokat. Még nem volt 24 órája, hogy a kormányzat megváltozott, az elemek még nem voltak fegyelmezettek és komoly bajoktól lehetett tartani.

Az olasz misszió már elküldte volt Salem hadnagyot, Pettinatóval, a *Gazzetta del Popolo* levelezőjével a román parancsnoksághoz, hogy jelentse be Kun Béla bukását és az entente által elismert kormány megalakulását. Már előző reggel elindult a románok elé. Miért nem akadt tehát meg az előnyomulás?

A Ritz-szállóban átutazóban magánügyei végett tartózkodik a szabadságon levő Morini hadnagy. Felkéri, hogy bocsássa magát rendelkezésre. Szívesen megteszi. Azonnal Szegedre utazik. Sürgősen közölni kell az ottani parancsnoksággal a kormányzat változását, amely anynyi következménnyel jár.

Mi történik Morini hadnagygyal? Midőn rendeltetési helyére ér, a nehézségek valóságos erdejével találta magát szemben a szövetséges képviselőknél és senki sem akarja elismerni a budapesti olasz misszió vezetőjének illetékességét. Ugyanezek azonban sohasem szüntek meg Romanellihez fordulni hírekért, midőn a szükség azt tanácsolta, hogy

tudomásul vegyék „a vörösök közt” létező missziót. De ma más a helyzet. Azelőtt kérni kellett, ma adni. Ezt pedig meg kell különböztetni.

Salem hadnagyot, aki a román hadsereg elé ment, felszólítják, hogy pihenje ki magát. Talán udvariasságból — hiszen szövetségesről volt szó — de talán némi-leg azért is, mert a román hadsereg Budapest felé nyomult elő a bolsevikiek ellen rendet csináló polgári altruizmus hívására és ha hivatalos megállapítást nyert volna, hogy a bolsevikiek már nincsenek ott, miféle jogcímmel igazolták volna az előnyomulást?

A krónika feljegyezte továbbá, hogy Salem hadnagy három napig volt a románok vendége és hogy már az első napon Constantinidit tábornok 5. lovashadosztályát erőltetett menetben Budapestre küldték — alig hogy megtudták, hogy közbelépésre már nincs ok.

A románok akkor a Tisza folyamánál voltak.

Másodikán este, mint tudjuk, Haubrich magyar hadügyminiszter kétségbeesetten fordul Romanellihez, aki közli vele, amit már tett és amit már elmondunk. Mit tegyen még? Tisztek már nem állanak rendelkezésére. Egy órája érkezett meg azonban a Ritzbe Giugni, annak a vonatnak parancsnoka, amelyen az Apponyi grófkisasszonyok utaztak volt.

Megtudja, miről van szó. Mindenre kész. Katonai egyenruhát rögtönöznek neki egy carabinieri nadrágjából, egy tűzérképlár zubbonyából és egy alhadnagy sapkájából. A rangjelzést helyesbítik és — indul!

De miképpen menjen keresztül Budapestben, ahol oly izgalom szállta meg a lakosságot? Haubrich miniszter átengedi az olasz hadnagynak a maga hadsegédét és a maga gépkocsiját — azt, amely az előző napig Kun Béláé volt. Kitérik az olasz zászlót és indulnak.

Diadalmenet. — Az óra lázas izgalomában egy pereről a má-

sikra várják a román járőrök érkezését. A katonák, akik még kevés órája vörösök voltak és most fehérek, tüzelni készülnek, akárki legyen is az. Meglátván az olasz zászlót, amely a megszálló csapatok elé megy, hogy megállítsa őket, őrvongó üdvívalgásban törnek ki: „Itália, Itália!”

Constantinidit román tábornok az első román hatóság, amellyel az olasz hadnagy találkozik. Egy lovasdandár parancsnoka.

A hadnagy tudatja vele a dolgok állását, de csak azt a választ kapja, hogy parancsa van a további előnyomulásra.

— A bolsevikiek már nincsenek ott. Kun Béla elmenekült. Új kormány alakult, amely elfogadta az entente feltételeit.

— Az a parancsom van, hogy holnap reggel Budapestben legyenek.

— De hiszen most az entente van Budapestben, amelyhez Románia is tartozik. A magyar katonák ellepik az utcákat. Fel vannak fegyverkezve. A lakosság hemzseg az utcákon. Fölösleges összecsapások fognak előállni. Mi célból? Ki ellen vonulnak?

Constantinidit tábornok végre megígéri, hogy reggelig ott helyben megvárja az esetleges ellenparancsot.

A hadnagy visszatér Budapestre. Az érintkezés létrejött és pillanatnyilag célt ért. De holnap?

Éjjel érkezik meg Clémenceau válasza Romanelli jegyzékére, amely Kun Béla bukását hírül adta. *Határozott parancs a románoknak, hogy álljanak meg ott, ahol vannak és feltétlen tilalom, hogy Budapestet elérjék.*

Ezt sürgősen tudomására kell hozni a megszálló hadseregnek. Senki más nincs jelen. Giugninak azonnal vissza kell fordulnia, tekintve, hogy a drótnélküli táviró-állomások semmi életjelt sem adnak, a táviró vezetőkei pedig megvannak szakítva.

Mi történt Salem és Morini hadnagyokkal? A hallgatás nyelte el őket. A krónika majd utóbb beszél róluk.

Giugni hadnagy útnak indul. Újból felkeresi Constantinidit tábornokot. Reggel van. A tábornok az előnyomulást folytatni készül, mert semmiféle ellenparancsot sem kapott.

Mit tegyen most Clémenceau rendelkezésével szemben? A tábornoknak észébe jut valami. Egy tisztet ad Giugni mellé vezetőül, hogy a hadosztályparancsnoksághoz vezesse őt.

Gépkocsin távoznak. Haladnak, haladnak, haladnak. Minden untalan hol odébb, hol idébb, vagy feljebb vagy lejjebb kell menni. De mindig másfelé.

Constantinidit tábornok a hadosztály parancsnoka. Útkereszteléshez érnek, egy pillanatra megállanak. Egyikük sem szolt egy szót sem. Libegve tűnik fel egy őrnagy és nagy hirtelen mondja: — Nincs itt. Constantinidit tábornok nincs itt.

Giugni nem képes a nevetést elfojtani.

— De bocsánat, honnan tudja, kit keresek én?

Zavar. Az őrnagy belegabalyodik a kimagyarázkodásokba.

Amott pár lépésnyire Giugni, „specialista” műszaki tiszt felismer egy tábori dróttalan táviró-állomást.

Az állomás antennájára mutatva, megkérdi az őrnagyot:

— Most kapta a parancsot, hogy közölje velem a tábornok távollétét?

Az őrnagy dühöng. Morog. Fenyegetőzik. Azután azt feleli, hogy a jobboldali út vezet a parancsnoksághoz.

Ekkor a hadnagy azt mondja a chauffeurnek, hogy tartson balra és tíz perc múlva ott van a parancsnokságnál.

Constantinidit tábornok ott van a közelben egy csoport tiszt közepette. Meglátta az olasz zászlós gépkocsit és nyilván azonnal megértett mindent, mert bosszúságának alig félreérthető mozdulattal adott kifejezést. A hadnagy kihallgatást kéret. Azt a választ kapja, hogy majd később, a pa-

rancsnokságon fogadják. Ekkor Giugni azonnal jelentkezék és átadja Clémenceau parancsát.

Ha a fogadtatások mindig szépek és mosolygósak volnának, az élet túlságosan egyhangú lenne.

Képzeltető, milyen párbeszéd fejlődik, azonban az erőltetett menetben Budapest felé irányított hadosztály parancsnoka ettől a pillanattól kezdve nem mondhatja, hogy nem ismeri a párisi parancsot.

Különös. A tábornokot, aki kezdetben igen jól beszélt fran-

ciál, hirtelen feledékenység lepi meg és már csak románul tud. És románul beszél a tisztel, aki Giugni-val van, vezető, kísérő és talán őt gyanánt.

Világos. Ugyanazt a játékot akarják űzni vele, mint Salem hadnagygyal, aki mint vendég a célnál le van láncolva.

Tovább mennek. Elől a tábornok automobilja, középtűt hadnagyunké. Hátul könnyű teherautó, melynek az a különös feladata, hogy „kövesse” őt.

Giugni az utat tanulmányozza.

Egyszerre ügyes mozdulattal oldalt fordul gépével, lekanyarodik és míg a hátulsó kocsit útját akarja állni, már odább állt és nem lehet többé elcsípni.

Az eredmény? Két napi késedelem Budapest megszállására, amely elég ahhoz, hogy lefegyverezték és jól-rosszul elhelyezték a szétszóródott katonaságot, megnyugtassák a lakosságot és a tömeget visszatereljék medrébe.

Az a két hadosztály nem vult be — akkor. Csak Ruscescu tábornok 3. dandára, amely el-

vesztette az érintkezést (milyen baleset!), két nap múlva tévedésből Budapestre érkezett.

A többiek követték őket. Midőn végeredményképen kimérték a térképen, hogy Páris messze van és a párisi istenségek hadseregei még messzebb vannak, majd gondos arányszámítás után rájöttek, hogy mielőtt engedelmességre szoríthatnák őket, elég idejük van arra, hogy lerombolják Budapestet.

Elmélkedés a haza sorsáról.

Irta: gróf Zrini Miklós horvát bán.

Cyrus király, mikor Croesusra Sárdis városát vívatta volna, azt írja a história, a városnak megvételekor egy vitéz magára a Croesus királyra akadván s nem tudván, ki legyen, meg akarja vala ölni: Croesus király fia, aki egész életében néma volt, és soha egy szót sem szólhatott az előtt, ott találkozáskor akkor lenni az atya mellett, látván veszedelmét az atyának, megszólala a vitézhez, mondván neki: Ne bántsd a Királyt! Vallyon nem hasonlító az én felkiáltásom, édes nemzetem? Látok egy rettenetes sárkányt, mely méreggel, dühösséggel teli, kapóul és erőben, viseli a magyar koronát. És csak nem mint néma, kinek semmi professióm a mesterséges szólasra nincsen, felkiáltok mindazáltal, ha kiáltással eljeshettem a dühös sárkányt, kiáltván: Ne bántsd a magyart! Szegény magyar nemzet! Annyira jutott-e igyed, hogy senki ne is kiáltson fel utolsó veszedelmedben? Hogy senkinek szíve ne keseredjék meg romlásodon? Hogy senki utolsó, haláloddal való küzködésedben egy biztató szót ne mondjon? Egvedül légyek-e én őrálló, ki megjelentsem veszedelmedet? Nehéz ugyan a hivatal nekem: de ha az Isten s hazámhoz való szeretet reám töltte: imé kiáltok, hallj meg engem élő magyar: ihol a veszedelem! Ihon az emésztő tűz! Imé tudományt tészek előttem nagy Isten! Mindent amit tudok kiáltok, — hogy én tőlem elaluvásomért ne kérd elő nemzetem vérért, amit megfenvegettél a nagy Ezékiel prófétaival: „Ha a lelkeknek őrállója nem jelenti meg, hogy jó fegyver, akiket elveszt a fegyver, azoknak vérért az őrálló kezéből kívánja meg az Isten”. De mi dolgom az, magyarok, hogy nemcsak az őrállókat jelentését hallván, hanem magatok szemével a veszedelmet látjátok, mégis fel sem serkentek mély álmatokból! Úgy hallom, a tengeri medve olly bátoros és gond nélkül való,

hogy mikor legjobban dörög az ég, mentől magassabb kősziklára felhág, ott aluszik. Avagy talán ilyen securitással vagytok ti is? Úgy vagyok: a borostyánfának is, írják a naturalisták, mennykő ellen való bizodalmat; azért adtuk magunkat ennek a laurusnak árnyéka alá, hogy megmaradhassunk. De félek rajta, hogy a fatum e nemes ágnak gyökerét megtompítja, csak a mi veszedelmünkre is, vagy hogy hervad titkos belső okokból gyökere. Ha azért okvetlenül bizodalmat nem találunk csak a mezitelen reménységben, szükség, hogy óltalmat nézzünk magunknak, magunk emberségében és vigyázásában Isten után. A pacsirták példája adjon okot nekünk a mi magunk bizodalmasában, mely ha nem lesz, hűjába reméljük szomszédainktól s más idegen barátainktól a segedelmet. De még az Istentől is tunyául kérni segedelmet vélek és bolondság, amint a böles Demosthenes néha mondja vala: „Mert nem hogy az Istent, de még a barátot is nem kell kérni, hogy tunya és rest embernek segítségül légyen”. Magyarok ti néktek szóllok! Ez a rettenetes sárkány, a török Váradot, Jenőt tőlünk elvette, sok ezer lelket rabságra vitt, Erdélyt, koronának egy legszebbik boglárát felprédálta; zavarta, Fejedelmünket eltapodta, gázolja nemzetünket s országunkat, mint egy erdei kan a szépen plántált szőlőt. Kérdezhedjétek egymástól, kit illet ez a veszély, kit fenyeget ez a háború? Ha feltaláljuk azt tiszta elménkkel, hogy az nem a mi nyavalyánk, ám hallgassunk és bízzuk más discretiójára oltalmunkat. De ha az oktalan állatok a magok barlangokban megbántódásért s magok kölyköknek elvételekért kések halált szenvedni, mennyivel inkább minékünk, kik dicsőséges magyar vérnek maradéki vagyunk, a mi atyánkfiaiért, atyáinkért, anyáinkért, feles-

geinkért, gyermekeinkért, hazánkért meg kell indulnunk, halálra is, ha kívántatik mennünk, mégis bosszút ezen a dühös eben állanunk. Talán vagyunk olyan gondolatja némellynek, hogy a mi megesett, megesett és megorvosolhatatlan dolog már. De megszünik a dühös eb azután, mert Rákóczi kívánsága szerint elvesztette, Erdélyt megalázta, Magyarországot elijesztette. Elég az neki. Hivásnak hívása ez a gondolat. Forgassuk elő a históriákat, megtaláljuk, hogy amióta a cáspiai barlangok közül kijött a török dühös nemzet, keresztén vérenek patakul folyása meg nem állott. Mert: „Nem lehet zabolán tartani, sem a haraggal dühösködő, sem a győzelemmel felülváldott ellenséget. És boldog fegyver az olyan, melynek bolond kívánsága, hogy egyszer vérrrel festessék”. Nem használ itt senkinek az ártatlanság, együgyűség. Annál később a török azt rontani, mentől azt jobban maga kára nélkül cselekedheti. Több száz esztendejénél már, hogy a frigynek neve alatt minket nem nyugotott, hanem rontott, és az alatt ugyan megromlánk. Erdélyt az adózás s aláztatosság meg nem mentette, hanem az elhittel megromtotta. Gondolom, hogy itt mondja valaki: Mind igaz ez, de mi magunktól elégtelenek vagyunk a magunk oltalmára. Úgy vagyok; azt meg kell vallanunk, a török erejéhez képest mi csak nyomorultak vagyunk. De viszont ez a gondokozás is árt minékünk, valamint hogy a görögöknek ártott régentén, mikor a persiaiakkal conferrálták a magok erejét. Ez a gondokozás igen mélyen vala ő náluk meggyökerezve, úgy, annyira, hogy mikor a persák valamely részére Görögországnak indultak volna, a több görögök magokat szerencsésekknek tartják vala, ha azonban békével maradhatnak vala. Így lévén azért a dolog, a persiaiak a görögöket mind elgyalázzák, míg az elkerül-

hetetlen kételenség, avagy desperáció, úgy annyira a görögök szívét meg nem keményítette volna, hogy Xerxes király ellen, amely annyi százezer embert hoz vala, kevés ezerrel ellent állanak és annyira megverték azt a számlálhatatlan sokaságot, hogy szégyennel s gyalázzal kellett a királynak visszafutni. Ha azért a kételenség, szükség, fatalis necessitas megorvosolta a görögök szívének lágyságát, miért minékünk is lévén szintén abban az elkerülhetetlen igyben veszélyünk, nem csinál egy férfiu gondolkozást szívünkben, hogy avagy megoltalmazzuk magunkat, avagy vitéz módjára haljunk meg? „Jobb úgy meghalni, mint az oroszlan, mint úgy élni, mint a szamár.” Aesopus azt mondja vala fabulájában, hogy nyulak megunatkozván életektől, mivel, hogy minden állatoknál félnébbek volnának, és csak szaladásban volna minden securitások; azt végezték magukban, hogy egy nagy tóba egyszer s mind neki rugaszkodván, belé ölnék magokat. Történék azonban, hogy mikor a tóhoz érkeztek volna, a parton lévő békák megijedvén a nyulaktól, a tóba beszökdösének; kit meglátván az öreg nyúl, így kiált fel a többi- nek: Megálljatok, nyulak! Mi azért mégyünk vala a tóba veszni, azt gondolván, hogy nincsen nálunknál félnébb állat. De imé látjuk, hogy a békák még nálunknál is félnébbek, mert mi előtünk ugrának bé a tóba; azért ne öljük magunkat ez egyszer. Által kell minékünk is esnünk a mi szerencsétlenségünkön, ha megmaradást kívánunk, és úgy vessünk számot, mint tulajdon magunknak. Mert én nem látok egy szomszédot is, sem egy idegen nemzetet, aki a mi kedvünkért örömet szerencséttesse a maga békességes voltát a mi veszedelmünkkel. A vízbe haló embertől fél a hajóban üző is, hogy őtet is bé ne vonja magával.

URMÁNCZY NÁNDOR március 15-iki beszéde.

Március 15-ike már nem a szabadság ünnepe. Irredenta-nappá változott. Könnyű ezt bebizonyítani. Ma délelőtt nem volt ünnepi felvonulás Kassán. Pozsonyban, Szabadkán nem ünnepelték meg március 15-ét. Nem volt hangos Marosvásárhely főtere a Kossuth- és Bem-szobor körül, mert nincs ott már a Kossuth- és Bem-szobor! Kincses-Kolozsvár város házaira nem tűzték ki a nemzeti lobogókat, az ottani egyetemi ifjak nem ünnepeltek, nem szavalták el a „Talpra magyar”-t.

Három és félmillió magyarnak tilos március 15-ét nyilvánosan ünnepelni! Ezért lett irredenta-nappá március 15-ike. De hát kit érdekel ma mindez Csonka-Magyarországon? Rajtunk, menekülteken, otthonunkból kiűldözötték kívül aligha valakit. A helyzettel megalkuvó kormányunkat bizonyára nem. Derék kormányunk a trianoni parancsokat hajtja végre hűségesen és a cseheket üdvözlö. És a nemzetgyűlésnek vajjon melyik pártját érdekli? Melyik képviselőt?

Sajnos, nincs egyetlen irredenta-képviselő ott. Valamennyi úgy gondolkozik, úgy beszél, úgy cselekszik,

mintha az országot szét nem darabolták volna. Nagy-Magyarországra csak néhanapján gondolnak. Csak úgy mellesleg. Programjuknak a végén ha szerepel annak visszaszerzése. Az is csak úgy, hogy majd valamikor, amikor kedvező lesz a helyzet és mások hozzásegítenek. Lelkem mélyéből utálok az ilyen talmi-irredentákat. Epen úgy utálok, mint ezt a csonka országot. Akkor is utálok, ha paradicsommá varázsolnák. Ha mindenkinek palotája lenne benne. Nekem nem a hazám ez a csonka ország! Az én hazám ma is az egész Magyarország. A Kárpátokkal, az Adriával, a hármas

halommal és kettős keresztel. Én annak esküdtem örök hűséget. Annak vagyok a polgára, a szolgája, a mártírja. Nagymagyarországnak esküdünk örök hűséget! Ne engedjük elaludni az irredenta gondolatot. Az irredenta-tízparancsot utolsó pontja azt rendeli, hogy mindaddig, míg országunkat vissza nem szerettük, ne légy se keresztény, se keresztény, se liberális, se reakciós, se kigazda, se nagygazda, se egyesült, se kilépett, se legitimista, se szabadválasztó, hanem elszánt, egyedül a maga erejében bízó, a leszámolást türelmetlenül követelő, irgalmat nem ismerő, vad, pogány magyart!

Délamerikai levél.

(Hogyan szállítják ki Délamerikába a magyarságot az oláhok.)

Az oláh parlamentben országos botrányok zajlottak le az útlevélpanama vádakkal kapcsolatban. Kikötött, hogy az oláh kereskedelemügyi miniszter, Vaitoianu Viktor volt tábornok, sógora útján ösztökéltetésben áll és együtt dolgozik az útlevélkereskedő ügynökökkel. Egy hozzánk Sao-Paulóból, Délamerikából most érkezett levél hű képet ad arról, hogy szállítják ki az oláhok ingyen a megszállott területek magyarságát. A levél eredeti szövegben a következő:

Ha jól emlékszem, október 10-én beszélgettünk a pályaudvaron és én attól kezdve több mint egy hónapig utaztam, míg végre idekerültem. Mondhatom, hogy nagyon keserves és kínos utazás volt. Azt említettem, hogy ezt az akciót a brazilai állam csinálja, aki ingyen kiszállítja az embereket olyan országokból, amelyek megengedik a kivándorlást és ez jelenleg egyedül Románia. Azt hiszem, nem kell bővebben leírnom, hogy — ingyenutasok lévén — milyen utazásunk volt. Mindjárt Bécsben egy nagy pajtaszerű helyiségbe, illetve annak padlására — amit ott szállodának nevezett a hajóstársaság — helyeztek el bennünket kettőnként egy piszkos, ágynemű- és lepedőnélküli ágyra. Itt két napig vesztegeltünk és azután indultunk Salzburg — Innsbruckon keresztül Svájcig. Itt átszálltunk és Zürichben keresztül átmentünk Franciaországba, Párisig. Az út gyönyörű volt, a vidék Tirolon és Svájcban különösen csodás és ez valahogy enyhített a különben igen kényelmetlen utazásomon. Párisban kaptunk először ételt, bár a szabályok szerint már Budapesttől járt volna. Egy napig voltunk itt és ezt a napot a pályaudvar egyik félreeső raktárában levő ú. n. emigrációs helyiségben, vagy inkább bűzös oduban, mindenféle eszeselék közt töltöttük. Érdekes volt az, amit mindenhol az egész úton megfigyeltem, hogy mint emigránsokat kezeltek bennünket és minden városban valami emigrációs házba vittek bennünket, ahol enni adtak; mint emigránsok mindenhol ingyen vizumot és olcsóbb vonatjegyeket kaptunk. Párisból tovább utaztunk Cherburgba, ahol egy nagy, 1000 személyes szobában emeltes ágyakra raktak bennünket. Volt itt mindenféle lakótárs: arab és palesztinai zsidó és orosz volt a legtöbb, de volt itt a világ mindenfajta embere és egyik piszkosabb volt, mint a másik. Itt vesztegeltünk két hétig nagyon rossz ellátás mellett, amit itt is kárpótlott valamelyest a vidék csodás szépsége.

Október 30-án indultunk végre az „Atlanza” R. M. S. P. hajójával, amely Shuthamptonból indult és mi Cherburghban szálltunk fel. A hajóra iszonyú viharban és szakadó esőben magunk cipeltük fel nagy kosarainkat, ágyneműinket, úgy hogy mindenünk összeázott. Persze fedélközben helyeztek el bennünket, kb. 2000 embert egy szobába. Szellőztetés és vízforrás volt ez a hajófenék és a vihar folytán az emberek az első éjjel mind megkapták a tengeri betegséget, úgy hogy kibírhatatlan bűz keletkezett és takarításról szó sem volt. Így mentünk a spanyol Corona, majd Vigó kikötőkhöz át Lisszabonig. Itt újabb utasokkal tömtek teli a fedélközt. A kosztunk is gyalázatos volt. Lisszabon után még Madeira-szigeteken kötöttünk ki és innét elindulva hét napig nem láttunk szárazföldet. Később a hajóélet elviselhetőbb lett, csak iszonyú hőség volt, hiszen a forró égövön és az egvenlítőn is keresztülmentünk. — Végre elértük az első kikötőt Délamerikában, Bahiát. Rettenetes forróság van itt és igen buja, szép nö-

vénzet. Innét délebbre kötünk ki Rio de Janeiroban, Brazília fővárosában. Igazán csodás és igen gazdag város. Végre elérjük Santost, a mi kikötőnk, ahonnan Sao Pauloba szállítanak bennünket lezárt kocsi-ban. Még mindig nem tudjuk, hogy mi lesz velünk. Sao Pauloba éjjel érkezünk és itt egy hatalmas házakból álló, ú. n. Imigrációs házba visznek, ahol vacsorát és szállást kapunk azzal, hogy holnap megtudjuk a továbbiakat. Itt már sok magyar van bent és barátként fogadnak, de mint később megtudtuk, ezek a magyarok lélekkufárok.

Később részletesen tájékoztattam a dolgok iránt és annál is inkább őszintén le akarom festeni az itteni helyzetet, hogy azt szerkesztő úr lenne olyan szíves valamilyen módon publikálni, persze az én nevem nélkül, mert igen sokat árthatna itt az emberek egymásnak, megtorlás nélkül.

A Braziliai Államok megegyezett a román állammal, hogy a magyar és német erdélyi kisebbségeket a saját költségén kihozza, mint telepeket és itt — bár az állam költségén utaztak — teljesen szabadon rendelkezhetnek maguk felett. Brazília erre megépítette a sao paulo-i imigrációs házat, melynek célja kelene hogy legyen az imigránsokat az első időben lakással, élelemmel és jó tanácsokkal ellátni. Az államnak és az itteni nagy farmereknek, az ú. n. fazendásoknak azonban a várostól rettenetes távolságokra lévő kávé-, dohány-, rizs- és egyéb ültetvényekre munkások kellenek, de mivel erre itt senki sem bolond vállalkozni, az állam ezekkel a nagybirtokosokkal karöltve cselhez folyamodott. A teljesen tájékozatlanul megérkező ingyenutasokat — akiket azért zártak el egész úton az emberek elől, nehogy azok felvilágosíthatassák őket —, amint fentebb említettem, beterelik az úgynevezett imigrációs házba és itt nyakukra szabadítják a jól megfizetett emberkereskedőket, akik minden szepet és jót ígérve csalogatják az embereket ilyen ültetvényekre. De nemcsak ezek, hanem másnap a ház vezetőse szép szavakkal eseteli az itteni helyzetet és végeredményben a sok beszéd mind oda irányul, hogy ezek is minél több tájékozatlan embert elesábitanak. Három-négy napig tartják itt bent az embereket teljesen körülfalva, csak a lélekkufárok tartják bent hangzatos szónoklataikat egymásra licitálva, hogy melyik ültetvényen a legjobb. Három nap múlva, mikor már elég embert összeszedtek, azokat vonatra pakolják és viszik ki az ültetvényekre, a többieknek pedig kijelentik, hogy mehetnek, amerre látnak. Nagyon sok szegény magyar emberrel beszélgettem, akik kötélnek állva, ki hagyták magukat csábítani ezekre az ültetvényekre. Rettenetes dolgokat beszélnek; hogy többszáz kilométert gyalogolva kellett megszökniük onnét, ahol épen úgy kezelték őket, mint hajdan a rabszolgákat, a néger ispanok korbáccsal jártak a kapások mögött. — Iszonyú sokat szenvedtek a klíma és az ottani rengeteg veszedelmes rovaroktól, állatoktól. Rendszerint családostól, négy-öt gyermekkel mentek ki és csak feleségeikkel vagy azok nélkül jöttek vissza, mert a családjuk elpusztult rövid hónapok alatt. Csak ezeket vagy még ezeknél is borzalmasabb dolgokat lehet hallani az ültetvényekről visszamenekült emberektől.

A leggyászosabb az, amit szegyenlve kell bevallanom, hogy ezek az emberkereskedők, lélekkufárok kizárólag csak magyarok, akik képesek honfitársaikat pár garasért eladni a halálnak is. De nemcsak lélekkufár, hanem forradalmár is sok van magyar. Ezért magyarnak

itt nehezebb munkát kapni, mint másnak. És mindez miért? Mert a magyarok voltak az itteni forradalomnak is a főmozgatói és azok még most is. Nem is magyarok ezek, mert a legnagyobb részük a Bécsből idetelepedett gazember kommunista emigránsok. Ha bemegy az ember a magyar szerkesztőségbe itt, akárcsak annak idején a „Vörös Ujság” szerkesztőségébe ment volna be, ugyanazok a gazember alakok ezek itt is, minden gazságnak a mozgató erői. Az itteni Imigrációs-ház vezetői is két Bécsből ideszabadult kommunista és ezt mellvegetve vallják be.

A közbiztonság és a szokások is rettenetesek itt. A korrupció óriási, a legkisebb összeggel le lehet kenyekezni a rendőrséget, halálbüntetés nincs, a törvények egyenesen csalják ide a gazembereket a világ minden felől. Ha valaki idegen házba be mer menni, azt a gazda minden felelősség nélkül le lehet dobni. Tíz dollárért meg lehet itt öletni, akít akar az ember. A forradalmárokat itt leverték és most egy másik városba telepedtek le, de minden pillanatban itt is megkezdhetik az általános gyilkolást.

Sao Paulo, a város különben szép és gyorsan fejlődik. Bár körülbelül olyan nagy, mint Budapest, nagyobb fele csak egy-két év alatt épült fel.

En nagynehezen kaptam alkalmazást, nem sok fizetésért, de valahogy megélek. Nagyon szeretnék északra menni, de, sajnos, nem lehet, mert nincs hozzá pénzem.

Nagyon várom becses levelét fő szerkesztő úrnak és nagyon le leszek kötelezve. Híve L. É.

ERDÉLY.

Katonai uralom Romániában. Az oláh kormány a rendőrprefekturák militarizálását tervezi. Eddig négy prefektura van katonai vezetés alatt, nevezetesen a bukaresti, a jassy-i, a kolozsvári és a cetatea-albai. A prefektusok kivétel nélkül magasabbrangú katonatisztek lesznek és a kisebb városok rendőrfőnöki állásait is katonatisztekkel töltik be, akik szintén prefektusi rangba kerülnek. Ez az intézkedés csak ideiglenes lesz addig, amíg a most tanulmányozás alatt lévő karhatalmi törvényt megszavazzák.

Lebontják az aradi Kossuth- és Szabadságszobrot. Aradról jelentik: Egy nagyváradi ércöntő nemrégiben ajánlatot nyújtott be Arad város vezetéséhez, amelyben vállalta az aradi Kossuth- és Szabadságszobor szakszerű lebontását. A városi tanács a napokban elfogadta az ajánlatot és jóváhagyás végett a prefektus elé terjesztette. Georgescu János aradmegyei prefektus már döntött is az ajánlat ügyében és jóváhagyta a városi tanács határozatát. A főpolgármester nyilatkozata szerint a megbízást rövidesen kiadják a vállalkozónak, aki körülbelül két hét múlva fog hozzá a szobrok lebontásához. Ez a munka mintegy három hétig fog eltarthatni. A szobrok elhelyezése ügyében még nem történt döntés.

Harc a csikmegeyi szenátorságról. Bukarestből jelentik: A Szóts Géza halálával megüresedett csiki szenátóri mandátumra a magyar párt Gyárfás Elemér dr.-t jelölte. A liberális párt jelöltje Gyárfás Elemérről szemben Florea csikmegeyi prefektus, aki már meg is kezdte kortesújtját, Florea felépítésével pontosan ismétlődött a kormánypártnak az a taktikája, melyet az általános választások alkalmával gyakorolt Csikmegeyben. Akkor is Bogdan István aktív főispánt léptette föl szenátornak, anélkül, hogy főispáni állásától felmentette volna, holott a törvény szerint a főispán csak lemondása után három hónap múlva jelölhető akár szenátornak, akár képviselőnek. Florea különben az egész főszolgabírói kar kíséretében korteskedni végig a székel falukat s mindenütt azt hirdeti, hogy ő már húsz évvel ezelőtt lobogtatta Kossuth Lajos zászlaját.

Az erdélyi Magyar Párt az elbocsátott tisztviselők nyugdíját követeli. Kolozsvárról jelentik: A Magyar Párt elnöksége a nyugdíjtörvény parlamenti tárgyalása alkalmából felszólította a Magyar Párt programja alapján álló tagjait, hogy a törvénytervezet tárgya-

lasi rendjén terjesszék elő azt az indítványt, hogy a Románia területén tartózkodó volt magyar közalkalmazottak, valamint amaz alkalmazottak nyugdíjigénye is biztosíttassék, akik az oláh állam szolgálatába átlépve, az oláh nyelv nemtudása, vagy egyéb okokból nyugdíj nélkül elbocsátottak. A Magyar Párt vezetősége egyidejűleg megkezdte a volt magyar alkalmazottakra vonatkozó statisztikai adatok gyűjtését.

Románia vezet a szeszfogyasztásban. Romániában évente 260 millió liter szeszt fogyasztanak el, tehát többet, mint Amerikában, amelyeknek pedig 120 millió lakosa van, tehát szinte hetszer több, mint Romániának.

Hadikölcsönkötvények sorsa Erdélyben. A bukaresti pénzügyminisztérium még három év előtt összegyűjtötte a volt magyar alattvalók hadikölcsönkötvényeit. Most az összes kötvényeket lebélyegezve visszaküldték, holott hírszerint tárgyalások folytak beváltásukról. A román kormány álláspontja szerint a békeszerződés csak lebélyegzésre kötelezi az utódállamokat, a beváltásról egyelőre nem lehet szó.

FELVIDÉK.

Bűnhődés. A felvidéki lapok következőket közlik: Ótátrafüredről jelentik: A márciusi hó híreire tömegesen érkeznek a Tátrába a sportolók, akik különösen a Csorba-tó vidékét keresik fel, mert a Tátrának ez a része fekszik a legmagasabban. A Tátrába érkezett sporttársaságok között volt egy pardu-bici társaság is, amelynek tagjai lázas igyekezettel iparkodtak megmászni a nagy Krivánt. Az út azonban rendkívül fáradságos volt, amiért is a hegy aljától már visszatértek Ferulik Vaclav pardu-bici tanár kivételével, aki elhatározta, hogy egymaga kíséri meg a hegycsúcs megmászását. Minthogy éjszakra nem érkezett vissza, keresésére indultak s a skitalp nyomán haladva rátaláltak a sportoló tanár megfagyott holttestére. A hatóságok nem indítottak vizsgálatot a szerencsétlenség ügyében, hanem egyszerűen megállapították, hogy a pardu-bici tanárt baleset érte.

A Felvidék lapjai nem írják meg, hogy a szerencsétlenül járt tanár azért tette meg a veszélyes utat, hogy a hegycsúcsra lévő magyar emléket elpusztítsa és a cseh lobogót kitűzze. Erre az útra társai nem kísérték el, Mikor sikerült a cseh lobogót kitűznie a magyar hegycsúcsra, visszatértében érte a halálos szerencsétlenség.

A csehek előkészítik az aranyváltat. A cseh kormány törvényjavaslatot terjesztett be a jegybank alapításáról. A novella indoklása utal arra, hogy az országnak jegybank alapítására kell kihasználnia azt a kedvező alkalmat, hogy a cseh korona immár két év óta stabil. A jegybank gondoskodik a cseh valutának a külföldön való stabilizációjáról. Ez a stabilizáció azon az alapon történne, hogy 100 cseh korona Newyorkban 2.90—3.03 dollárral volna egyértékű. Az állam arany- és devizakincse ma mintegy 20 millió aranykorona s a bank részvényeinek jegyzésében az állam is részt vesz. 120.000 darab 100 dolláros részvényt bocsátanak ki, ennek egyharmadát jegyzi az állam. A bank érfedezete a mindenkorijegyforgalomnak egyelőre 20%-a, amely esztendőről-esztendőre egy százalékkal emelkedik, úgy hogy tizenöt év alatt eléri a 35%-ot.

NEMZETI ÉLET.

A Magyar Nemzeti Szövetség előadása. A Magyar Nemzeti Szövetség szociálpolitikai osztálya az egyetemen legközelebb a következő előadásokat tartja meg: Március hó 30-án dr. Pap Dező: A nemzetközi munkaügyi szervezet. Április hó 6-án dr. Benes Zoltán: Munkásmozgalmak az európai államokban (Olaszország, Spanyolország, Belgium stb.). Március hó 23-án Farkas Elek: A közepostály nemzetközi szervezkedése és a magyar közepostály helyzete. Április hó 27-én dr. Gál Jenő: A kivándorlás. Április hó 20-án Sebestyén Stetina Ilona: A nőegyesületek szociális munkája.

Hírdetéseket nem közlünk.

Felelős szerkesztő és kiadó:
KASZÁS BÉLA.

Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.